

वडा प्रोफाइल

नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७

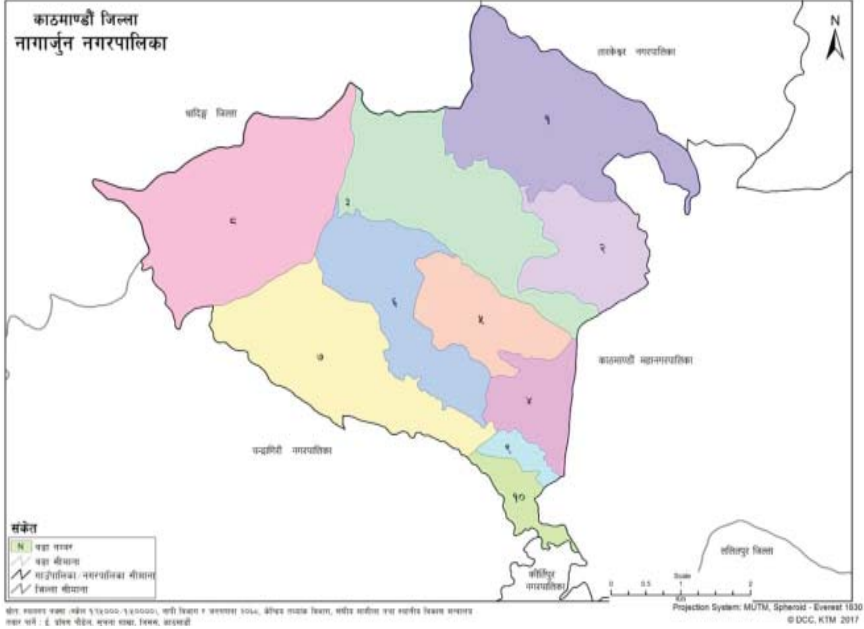

नागार्जुन नगरपालिका
७ नं. वडा कार्यालय
गोतामथोक, काठमाडौं

२०७५

वडा प्रोफाईल

नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७

नागार्जुन नगरपालिका
७ नं. वडा कार्यालय
गोतामथोक, काठमाडौं
२०७५

नागार्जुन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
सीतापाईला, काठमाडौं
३ नं. प्रदेश, नेपाल

शुभकामना मन्तव्य

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँड गरेको छ। संविधानवाटै तय गरे बमोजिम तिनै तहका राज्य संरचनाका अंगहरु आफैमा स्वायत्त रहि आफ्नो क्षेत्राधिकारमा रहने वस्तु तथा स्रोत र साधनको प्रयोगका लागि योजना निर्माणको क्रममा क्रियासिल रहेका छन्। नगरपालिकाले पनि स्रोत साधनको प्रयोग तथा बाँडफाँडमा न्यायोचित तरिका अपनाउनका हेतुले हरेक वडा वडाको वस्तुगत अवस्थाको जानकारी लिने क्रममा वडागत प्रोफाइल बनाउने कार्यलाई निरन्तरता दिदै आए अनुसार वडा नं ७ ले पनि “वडा प्रोफाइल” बनाउने कार्य गर्न लागेकाले यसलाई विशेष महत्व दिन चाहान्छु।

तथ्याङ्क संकलन गरी प्रकाशन गर्नु एक सराहनिय कार्य हो। विगत लामो समय देखि तथ्याङ्कको अभाव खड्कि रहेको परिस्थितिलाई पुरागर्ने उद्देश्यले “वडा प्रोफाइल” तयार गर्ने परिकल्पना गर्नु एउटा महत्वपूर्ण काम हो। यस प्रकारको प्रकाशनले बजेट विनियोजन गर्न, योजना बनाउनका साथै समस्या पहिचान गरि सम्बोधन गर्ने मार्ग प्रशस्त गर्छ भन्नेमा म स्वयम विश्वस्त छु। यस अध्ययनले आगामी दिनमा स्थानिय निकाय, समुदाय, संघसंस्था र जनताले ध्यान पुऱ्याउनु पर्ने र योजनामा प्राथमिकता दिनुपर्ने विषयलाई ध्यानाकर्षण गराउन सक्छ भन्ने मेरो ठम्याई छ।

प्रकृति रिसोर्सस सेन्टरको प्राविधिक सहयोगमा नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७ ले वडाको जनसाङ्ख्यिक, सामाजिक, शैक्षिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्यटकिय साथै आर्थिक लगायत विभिन्न पक्षलाई समेटेर “वडा प्रोफाइल” तयारी गर्न लागेको कुरामा खुशी व्यक्त गर्दछु। यस प्रकाशनले सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था, सरोकारवाला, साथै विभिन्न क्षेत्रमा अध्ययनरत व्यक्ति तथा निकायहरु सबैलाई उपयोगी हुनेछ भन्ने अपेक्षा लिएको छु। “वडा प्रोफाइल” प्रकाशन गर्न लागेकोमा हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दै भविष्यमा पनि यस्तो कार्यलाई निरन्तरता दिने काममा सफलता प्राप्त होस् साथै वडा कार्यालयले थप प्रगति गर्न सकोस्। यो वडाको प्रोफाइललाई पुस्तकका रूपमा तयारी गर्न प्राविधिक सहयोग दिनु हुने अर्थशास्त्री डा. उत्तम खनाल, कञ्चन थापा, मनोज नेपाली, प्रकृति रिसोर्सस सेन्टरका अध्यक्ष श्रीकृष्ण बस्नेत तथा प्रकृति रिसोर्सस सेन्टर परिवार, सहयोग र समन्वय दिने वडा कार्यालय, वडाबासी, तथ्याङ्क संकलक लगायत सबैमा पुन एकपटक हार्दिक धन्यवाद दिदै सफलताको शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

मोहन बहादुर बस्नेत
नगर प्रमुख (मेयर)

नागार्जुन नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
सीतापाईला, काठमाडौं
३ नं. प्रदेश, नेपाल

शुभकामना मन्तव्य

राज्यको संघीय संरचना बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानिय तह गरी तीन तहका अंगहरु आफैमा स्वायत्त भई आफ्नो क्षेत्राधिकारमा रहने काम गर्न पाउने वातावरण बन्यो । सोहि अनुसार नागार्जुन नगरपालिकाको विकासको दायित्व हाम्रो जिम्मेवारीमा थपियो । यस नगरपालिका भित्र रहेका हरेक वडाको विकास कार्यमा ध्यान दिनु हाम्रो कर्तव्य पनि हो तथापि हरेक वडामा के कस्ता वस्तु तथा स्रोत र साधनको प्रयोग हुन सक्छन् र त्यसको संभाव्यता पनि छ । यसका लागि त्यहि वडाले अब नजिकबाट नियालेर त्यहाँ के कस्ता वस्तुगत आवश्यकताहरु छन् त्यसको चित्रण गरी “वडा प्रोफाईल” तयारी गर्नु र त्यसबाट सबै जनताले सुसुचित हुनु गौरवको विषय हो । यस्तो कार्यले भावी योजना, कार्यक्रम निर्माण एवं अध्ययन अनुसन्धानमा समेत यो प्रकाशनले सहयोग पुऱ्याउने छ भन्नेमा कुनै संदेह छैन ।

यसै तथ्यलाई मनन् गर्दै विकास योजना निर्माणको क्रममा क्रियासिल रहन नगरपालिकाले पनि स्रोत सधानको प्रयोग तथा बाँडफाँडमा न्यायोचित तरिका अपनाउने हेतुले हरेक वडाको वस्तुगत अवस्थाको जानकारी लिने क्रममा वडागत प्रोफाईल बनाउने कार्यलाई प्रोत्साहन गरे अनुरूप वडा नं ७ ले पनि “वडा प्रोफाईल” बनाई प्रकाशन गर्न लागेको थाहा पाउँदा ज्यादै हर्षित छु । मलाई विश्वास छ यस प्रकारको कार्यले वडा भित्रका आवश्यकताहरुको पहिचान गर्न सजिलो भई कार्यान्वयनको चरणमा पुग्न कोशेदुङ्गा सावित हुनेछ ।

अत यस सुखद घडीमा नगरपालिकाको तर्फबाट वडावासीहरुको विकास निर्माणमा निरन्तर कृयाशिल हुने विश्वासका साथ वडा नं ७ लाई विशेष स्मरण गर्दै “वडा प्रोफाईल” बनाउने कार्यमा प्राविधिक सहयोग गर्ने प्रकृति रिसोर्सेस सेन्टर परिवारलाई हार्दिक धन्यवाद दिदै सफलताको बधाई दिन चाहान्छु । साथै आगामी दिनमा सबैको सहयोग तथा समन्वयमा यस्ता थप कार्यहरु निरन्तर भई उल्लेखनिय उपलब्धी प्राप्त गर्न सकियोस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

सुशिला अधिकारी
नगर उपप्रमुख (उप-मेयर)

नागार्जुन नगरपालिका

७ नं वडा कार्यालय,
गोदामथोक, काठमाडौं
३ नं. प्रदेश, नेपाल

मेरो भनाई

नेपालले संघीय शासन प्रणाली अवलम्बन गरे पश्चात पूर्वाधार विकास र सामाजिक परिवर्तन मार्फत मुलुकलाई समृद्ध बनाउने सरकारको प्रतिवद्धतामा यस नगरपालिकाले हरसम्भव सहयोग पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ । पूर्वाधार विकास, आर्थिक प्रगति र सामाजिक रुपान्तरणलाई यस वडाले मुख्य आधारको रुपमा लिएको छ । आशातीत प्रतिफल प्राप्त गर्न वडा प्रोफाईलमा उल्लेखित तथ्याङ्क महत्वपूर्ण हुनेछ भन्ने अपेक्षाको साथ नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७ (साविक रामकोट गा.वि.स.को वडा नं १, २, ३ र स्युचाटार गा.वि.स.को वडा नं ७, ८, ९) मा रहेका जनसांख्यिक विवरण, सार्वजनिक सम्पत्ति, धार्मिक स्थल, पर्यटकिय स्थल त्यसै गरी ऐतिहासिक, सांस्कृतिक सम्पदा, प्राकृतिक सम्पदा तथा जातिय महत्वको क्षेत्रहरु पहिचान गर्न यस कार्यको थालनी गरिएको हो ।

यस वडामा बसोबास गरेका सबै परिवारहरुको पारिवारिक विवरण सहित जनसांख्यिक, सामाजिक तथा धार्मिक, वातावरण तथा शिक्षा, स्वास्थ्य लगायत बहु पक्षिय विवरण समावेस गरी "वडा प्रोफाईल" तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएकोमा खुशी छु । यसले वडाको वस्तुगत तथ्याङ्कको चित्रण गरी आगामी दिनमा योजना छनोटका लागि सहज हुने र आवश्यकताको पहिचान प्राथमिकताका आधारमा गर्न टेवा मिल्ने विश्वास राख्दै यस "वडा प्रोफाईल"ले वडा भित्रको विविध पक्षको चित्रण गर्नुका साथै नगरपालिका, सरोकारवाला, शुभचिन्तक, सामाजिक क्षेत्रमा क्रियाशिल विभिन्न व्यक्तिहरु, निकायहरु लगायत वडा वासीलाई वर्तमान स्थिति जानकारी लिन, भावी कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनमा जान समेत यथेष्ट सहयोग पुग्नेछ भन्ने आशा राखेको छु । वडा प्रोफाईल तयारीको लागि आवश्यक पर्ने तथ्याङ्क तथा जानकारी उपलब्ध गराईदिनु हुने सम्पूर्ण वडावासीहरुमा समन्वय, सहकार्य र सहयोग गरिदिनु भएकोमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा "वडा प्रोफाईल" तयार गरी प्रकाशन गर्न आर्थिक सहयोग गर्ने नगरपालिका कार्यालय, वडा कार्यालय, प्राविधिक सहयोग गर्ने प्रकृति रिसोर्सेस सेन्टरका अध्यक्ष श्रीकृष्ण बस्नेत तथा प्रकृति रिसोर्सेस सेन्टर परिवार, तथ्याङ्क संकलक लगायत सबैको योगदानको कदर गर्दै हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । भविष्यमा पनि सबैको सहयोगमा यस्ता कार्यहरुको निरन्तरता दिदै जाने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

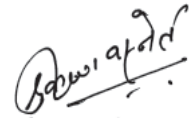
रमेश प्रसाद गौतम
वडा अध्यक्ष

दुई शब्द

स्थानीय तहले पूर्ण रुपमा अधिकार प्राप्त गरेपछि आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्र पर्ने भूभाग तथा त्यहाँ रहेका प्राकृतिक वस्तुहरूको उपभोग तथा वितरण गर्ने वातावरण मिलाउनका लागि नगरपालिका र तिनका मातहतमा रहेका वडाहरूले वडागत भिलेज प्रोफाइल बनाउने कामको थालनी भयो । यसै कार्यलाई व्यवस्थित बनाउने ध्येयका साथ नागार्जुन नगरपालिका वडा नं ७ ले आफ्नो वडाको प्रोफाइल तयारी गर्ने कार्यलाई अगाडी बढाउने उद्देश्यबाट प्रेरित हामीलाई प्राविधिक सहयोगको जिम्मा दिए अनुसार अत्यन्तै छोटो समय र सीमित बजेटको परिधिमा रहेर हरेक घरको तथ्यांक संकलनको साथै वडा भित्र रहेका सार्वजनिक स्थल, विद्यालय, धार्मिक स्थल, मठमन्दिर, पाटीपौवा, धारा, पोखरी र विभिन्न उपभोक्ता समुह वा समिति, संघसंस्थाको लगत संकलन गरी दुरुस्त बनाउने प्रयास गरिएको छ । यस कार्यले थोरै भए पनि यस वडाको तस्वीर जनताका माझ उतार्ने प्रयास गरेकाले आगामी दिनमा कुन स्थानमा के कस्ता विकासका योजनाहरू बनाउनु पर्छ सोका लागि यो पुस्तक सहयोगी दस्तावेज हुनेछ । यस पुस्तक आफैमा प्रयाप्त त रहेको छैन होला तैपनि यसले अधिकांस विषयवस्तुलाई चित्रण गरेकाले यसलाई सकारात्मक कदमको रुपमा लिई रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गरिएको छ ।

सूचना नै सुशासनको महत्वपूर्ण श्रोत रहेको विद्यमान अवस्थामा नागार्जुन नगरपालिका ७ नं. वडा कार्यालयको “वडा प्रोफाइल” प्रकाशनले यहाँको विविध अवस्थाहरू सबै सरोकारवाला, नियमनकारी निकायहरू तथा वडावासीहरू माझ पुऱ्याउन सक्षम भई वडाको विकास निर्माणका कार्य योजना तर्जुमा गर्न यो प्रकाशन लाभदायी हुनेछ भन्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्न चाहान्छु ।

अन्तमा, तथ्यांक संकलन गरी यस वडाको प्रोफाइल तयार गर्ने वातावरण बनाई दिने नागार्जुन नगरपालिकाका नगर प्रमुख तथा नगर उप-प्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सामाजिक विकास शाखा प्रमुख, ७ नं. वडा अध्यक्ष र वडा सदस्यहरू, वडा सचिव, रामकोट सामुदायिक अध्ययन केन्द्र प्रति हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । पुस्तक तयारीको लागि आवश्यक तथ्याङ्क तथा सूचना प्रदान गराइदिनु हुने आम वडा वासीहरू, संघसंस्था, विभिन्न समिति एवं समुहहरू, तथ्याङ्क संकलकहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । लेखन कार्यमा सघाउनु हुने अर्थविद् डा.उत्तम खनाल, कञ्चन थापा, मनोज नेपाली साथै कम्प्युटर डाटा एन्ट्रीमा योगदान गर्नुहुने सविता बस्नेत र सुनन्दा बस्नेत पनि धन्यवादको पात्र रहनेछन् । सरोकारवाला सबैमा पुन एक पटक हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

श्रीकृष्ण बस्नेत

अध्यक्ष

प्रकृति रिसोर्स सेन्टर
काठमाण्डौ, नेपाल

विषय-सूची

शुभकामना मन्तव्य

मेरो भनाई

दुई शब्द

परिच्छेद-१: पृष्ठभूमि

१. नागार्जुन नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय	१
२. वडा नं ७ को संक्षिप्त परिचय	३

परिच्छेद-२: वडा प्रोफाईलबारे जानकारी

१. परिचय	५
२. औचित्य	५
३. उद्देश्य	६
४. अध्ययन विधि	७
४.१ प्राथमिक श्रोत	७
४.२ द्वितीय श्रोत	८
५. अध्ययनको क्षेत्र तथा दायरा	८
६. अध्ययन समूह गठन	८
७. तथ्यांकको प्रस्तुतिकरण र विश्लेषण	९

परिच्छेद-३: बिषयगत विवरण

खण्ड क : जनसांख्यिक तथा सामाजिक विवरण

१. जनसंख्याको आकार	१०
२. उमेर समूह अनुसार जनसंख्याको विवरण	११
३. बैवाहिक स्थिति विवरण	१२
३.१ लैङ्गिक रूपमा बैवाहिक स्थिति	१२
३.२ उमेरगत रूपमा बैवाहिक स्थिति	१३
४. शैक्षिक स्थितिको विवरण	१४
५. पेशाको आधारमा जनसंख्या विवरण	१६
५.१ उमेरगत रूपमा वडा वासीको मुख्य पेशा	१७

६.	जन्म दर्तासम्बन्धि विवरण	१८
७.	धर्मको आधारमा जनसंख्याको वितरण	१९
८.	जातीगत विवरण	२०
९.	मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या वितरण	२१

खण्ड ख : आर्थिक विवरण

१.	घरको प्रकार	२२
२.	घरको स्वामित्वको स्थिति	२३
३.	आम्दानीको मुख्य स्रोत	२४
४.	ईन्धनको स्रोत तथा प्रयोगको अवस्था	२५
५.	खानेपानीको मुख्य स्रोत	२६
६.	पानी शुद्धिकरणको विधिको प्रयोग	२७
७.	शौचालयको अवस्था	२७
८.	परिवारमा उपलब्ध सुविधाहरू एवं प्रविधि	२८
९.	वैकिङ्ग सुविधा प्रयोगको स्थिति	२९
१०.	कृषियोग्य जमिन भएका परिवारीक विवरण	३०
११.	महिलाको नाममा जग्गा-जमिनको स्वामित्व	३१
१२.	घरपालुवा पशुपंक्षी भएका परिवार	३१

खण्ड ग : वातावरण तथा स्वास्थ्य

१.	वातावरण सम्बन्धी विवरण.....	३३
१.१	घर परिसरमा रुख-बिरुवा.....	३३
१.२	घर परिसरमा करेसावारी	३४
१.३	वर्षातको पानी संकलन तथा भण्डारण.....	३४
१.४	फोहरमैला व्यवस्थापनको अवस्था	३५
१.५	फोहरमैला व्यवस्थापन तथा प्रविधि	३६
२.	स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण.....	३६
२.१	सुर्तीजन्य पदार्थ सेवन अवस्था	३७
२.२	मद्यपानको अवस्था.....	३८
२.३	अपाङ्गताको विवरण.....	३८

२.४ दीर्घ/नसर्ने रोग सम्बन्धि विवरण	३९
२.५ स्वास्थ्य सेवाको प्रयोग.....	४२
२.६ स्वास्थ्य संस्था जान लाग्ने समय.....	४३
२.७ स्वास्थ्य बीमाको अवस्था	४३
२.८ जेष्ठ नागरिक भत्ता वितरण अवस्था	४५

परिच्छेद -४ सार्वजनिक विवरण

४.१ सार्वजनिक शौचालय सम्बन्धि विवरण.....	४६
४.२ धार्मिक स्थल सम्बन्धि विवरण.....	४६
४.३ वन उपभोक्ता समिति वा समुह सम्बन्धि विवरण.....	४९
४.४ खानेपानी उपभोक्ता समिति वा समुह सम्बन्धि विवरण.....	५०
४.५ महिला समुह तथा कृषक समुह सम्बन्धि विवरण.....	५१
४.६ सामुदायिक भवन/पाटी पौवा सम्बन्धि विवरण	५३
४.७ सार्वजनिक धारा/पोखरी/ताल/नदी नाला सम्बन्धि विवरण	५४
४.८ बैंक, सहकारी संस्था, वित्तीय संस्था, बीमा कम्पनी सम्बन्धि विवरण.....	५४
४.९ उद्योग, कलकारखाना, व्यवसाय सम्बन्धि विवरण.....	५५
४.१० मनोरञ्जन स्थल, पार्क तथा खेलकुद स्थल सम्बन्धि विवरण	५६
४.११ प्रकोप जोखिम सडकटासन्नता स्तरीकरण विवरण	५६
४.१२ वडामा संचालित सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुको विवरण	५७

परिच्छेद - ५ : अनुसूची

अनुसूची १ : सर्वेक्षणकर्ता, सुपरभाइजर तथा डाटा एन्ट्रीको नामावली	६०
अनुसूची २ : वडाका जन प्रतिनिधिहरुको विवरण.....	६१
अनुसूची ३ : वडा कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण.....	६१
अनुसूची ४ : घरधुरी सर्वेक्षण फारम.....	६२
अनुसूची ५ : सार्वजनिक विवरण संकलन फारम.....	७०
अनुसूची ६ : शिक्षा सम्बन्धी विवरण फारम	७४
अनुसूची ७ : सन्दर्भ सामाग्री.....	७६

परिच्छेद-१

पृष्ठभूमि

१. नागार्जुन नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचयः

नेपाल सरकारले काठमाडौं जिल्लालाई गाउँपालिका रहित जिल्ला घोषणा गरे बमोजिम नागार्जुन नगरपालिका साविकका ईचङ्गुनारायण, सीतापाईला, रामकोट, भिमदुङ्गा र स्यूचाटार गरी ५ वटा गा.वि.सहरु समेटिएर निर्माण भएको नागार्जुन नगरपालिकामा जम्मा १० वडाहरु रहेका छन्। बागमति अञ्चल, काठमाडौं जिल्ला अन्तर्गत रहेको यो नगरपालिका प्रदेश नं. ३ मा पर्दछ। यसको सिमाना पूर्वमा काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १३, १४, १५ र १६, पश्चिममा धादिङ्गको धुनिबेसी नगरपालिका, उत्तरमा तारकेश्वर नगरपालिका र दक्षिणमा चन्द्रागिरी नगरपालिका रहेका छन्।

नागार्जुन नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल २९.८ वर्ग कि.मि. मा फैलिएको छ। यसको औसत उचाई समुद्र सतहबाट १३०० देखि २५०० मीटर सम्म रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस नगरपालिकाको घरधुरी संख्या १६७४६ छ भने कूल जनसंख्या ६७४२० रहेको छ। जस मध्ये पुरुषको संख्या ३४०६४ (५०.२५%) र महिला ३३३५६ (४९.७५%) रहेको छ। जनसंख्याको चाप घनत्व प्रति वर्ग कि.मी २२६२.४२ जना रहेको छ। नागार्जुन नगरपालिका पहाडको श्रृंखलामा रहेको विभिन्न

प्रकारको माटोले बनेको पहाडी भू-भागमा अवस्थित छ । यहाँको प्राकृतिक सम्पदाको रूपमा वन जंगल, पार्क रहेको छ । उपोष्ण र शमशितोष्ण हावापानीले गर्दा विशेषगरी बैशाख, जेष्ठमा गर्मी हुन्छ भने पुस, माघ महिनामा जाडो हुन्छ । पूर्व मनसुनी वर्षा जेठमा नै सुरु भएपनि जेठको अन्तिमतिर वर्षा सुरु भई असार, साउन, भाद्र महिनामा धेरै वर्षा हुन्छ, र असोजसम्म केही वर्षा हुन्छ । भूमध्य सागर तर्फबाट बहने पश्चिमी वायुले फागुन, चैत र बैशाख महिनामा कम वर्षा गराउँदछ । यस नगरपालिकामा २० वटा सामुदायिक विद्यालय, ४२ वटा सस्थागत विद्यालय, ४ वटा स्वास्थ्य चौकी र १ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र रहेको छ ।

यस नगरपालिका काठमाडौं र धादिङ्ग जिल्लाको सिमानाको रूपमा रहेकोले पनि काठमाडौं-धादिङ्ग वैकल्पिक मार्गको रूपमा पनि यो स्थान परिचित छ । बढ्दो शहरीकरण र जनसंख्या वृद्धिले गर्दा यस नगरपालिकामा जनसंख्याको चाप बढिरहेको छ । तिनै कारणले गर्दा स्वच्छ, सफा, सुरक्षित र मानवियताको शहरको रूपमा विकसित गर्दै लैजाने क्रममा नगरपालिकाले योजनावद्ध विकास, आन्तरिक र वाह्य स्रोत परिचालन, महिला, बालबालिका, दलित, जनजाति, जेष्ठ नागरिक जस्ता लक्षित वर्गहरूको सामाजिक विकास साथै आर्थिक विकासका लागि सीप तथा आयमुलक गतिविधिहरूको माध्यमबाट रोजगारी सृजना, विकास निर्माणमा जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्ने प्राथमिकता सहित नीति, निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने अधिकतम प्रयासरत छ ।

जातिय दृष्टिकोणले यस नगरपालिकामा आर्य र मंगोल जातिको बाहुल्यता छ । खासगरी क्षेत्री, ब्राम्हण, नेवार, सन्यासी, तामाङ तथा मगर बसोबास रहेता पनि कम संख्यामा अन्य जातिको पनि बसोबास छ । अधिकांश जनसंख्या हिन्दु र बौद्ध धर्ममा विश्वास राख्ने पाईएको यस नगरपालिकामा जातिय पहिचानका साथ र परम्परागत रूपमा आ-आफ्नो धर्म, संस्कृति, रीति रिवाज अनुसारको कार्यहरू संचालन गरेको पाईन्छ । यस नगरपालिकाका बासिन्दाहरू परम्परागत पेशा कृषि, कर्मकाण्ड, नोकरीमा संलग्न भएता पनि हाल आएर विभिन्न व्यापार व्यवसाय, वैदेशिक रोजगार तथा सहकारी संस्था, सरकारी तथा गैह्र सरकारी सेवामा संलग्न भएको पाईन्छ । काठमाडौं सहरको नजिकको क्षेत्र भएकोले पनि यस नगरपालिकामा प्लटिङ, हाउजिङ, उद्योग तथा निर्माण व्यवसाय सम्बन्धी कार्यहरू क्रमश विस्तार हुदै गईरहेको छ । यहाँका समुदाय विच भाषा, धर्म, संस्कृति, परम्परा तथा मूल्य

मान्यताले सामाजिक सद्भाव कायम गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । स्थानीय चुनाव पश्चात जनताको माग र विकेन्द्रिकरणको सिद्धान्त अनुरूप नगरको सर्वाङ्गीण विकास तर्फ नगरपालिका अग्रसर रहेकोले प्राथमिकताको आधारमा विकास निर्माणका अत्यावश्यक कामहरु तथा सेवाहरु संचालनमा आइरहेका छन् ।

२. वडा नं ७ को संक्षिप्त परिचय

नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७ साविकको रामकोट गा.वि.स.मा रहेको वडा नं १, २, ३ र स्युचाटार गा.वि.स.मा रहेको वडा नं ७, ८, र ९ मिलेर बनेको छ । यस वडाको पूर्वमा यसै नगरपालिकाको वडा न.९ र १० पर्दछ भने दक्षिणमा चन्द्रगिरी नगरपालिकाको दहचोक भन्ने प्रसिद्ध स्थान पर्दछ । त्यसै गरी पश्चिममा नागार्जुन नगरपालिका वडा नं ८ भिमढुंगा र उत्तरमा तर्फ भने नागार्जुन नगरपालिका वडा नं ६ रामकोट पर्दछ । यस वडा संसदिय निर्वाचन क्षेत्र नं. ९ मा पर्दछ भने प्रदेश सभा अन्तर्गत ९ (ख) मा पर्दछ । २०७५ माघ महिनाको घरधुरी संवेक्षणबाट प्राप्त तथ्यांक अनुसार यस वडाको कूल जनसंख्या ४९१९ रहेको छ । जसमध्ये पुरुष २४५६ (४९.०९%) र महिला २४६३ (५०.०१%) रहेको पाईयो । यस वडाको औसत परिवार संख्या ४.६८ जना रहेको छ । यस वडामा जम्मा १०७० घरधुरी रहेको पाईएको छ । यसमध्ये ११ घरमा कोहि पनि घरधनी वा परिवारका सदस्यहरु बसोवास गरिएको पाइएन ।

महाभारत पर्वत श्रृखलामा अवस्थित यो भेगमा समशितोष्ण हावापानी पाईन्छ । सुहाउदो प्रकारको हावापानीले गर्दा बस्ती विस्तारको कामहरु यस क्षेत्रमा बढ्दै गईरहेको छ । आम नेपाली समुदायले अङ्गाल्दै आएको कृषि नै मुख्य पेशा रहेता पनि यस वडाका मानिसले यो पेशालाई विस्तारै छोड्दै गएको देखिन्छ । जुन स्थानमा कृषिकार्य गर्नेको जमात छ उनिहरुले समयानुकुल फलफूल, तरकारी, पोल्ट्री फार्मिङ, फूल खेती जस्ता व्यवसाय पनि बढ्दै गईरहेको छ । विकासका पूर्वाधारहरु मध्ये सडक, खानेपानी, शिक्षा, स्वास्थ्य जस्ता क्षेत्रमा समयानुकुल कामहरु प्रगति पथमा नै अगाडि बढी रहेको हुँदा यस वडामा बस्ती विस्तारको क्रम बढ्दो रूपमा गएको छ । त्यसैले स्थानीय चुनाव पश्चात जनताको माग र विकेन्द्रिकरणको सिद्धान्त अनुरूप वडा सर्वाङ्गीण विकास तर्फ उन्मुख बन्दै गएको छ ।

यस वडा अन्य वडाको तुलनामा ऐतिहासिक, धार्मिक, सांस्कृतिक साथै विविध जात जाति सहितको परिचयले परिपूर्ण भएको छ । हिन्दु र बौद्ध परम्परामा समान आस्था प्रदर्शन गर्ने यहाँका वासिन्दाहरु धार्मिक सहिष्णुतालाई मन पराउदै आएको देखिन्छ । धार्मिक आस्था सहित आ-आफ्नो चाडपर्व मनाउने, पूजा प्रार्थना गर्ने, धार्मिक कार्यहरु गर्ने, जात्रा-उत्सव, मेला जस्ता सामाजिक रीति-रिवाज स्वीकार्नु यहाँका वासिन्दाहरुको विशेषता हुदै आएको छ ।

पृथ्वीनारायण शाहको गोरखा दरबार देखि काठमाडौं हनुमानढोका दरबारको दशैँ घरमा भित्राउने फूलपाति हरेक साल भिमढुङ्गाको बाटो भई यसै वडा मार्फत लैजाने गरिएको ईतिहास आज पनि जिवितै छ । त्यसै गरी पहाडी श्रृखंला तथा विभिन्न प्रकारको माटोले बनेको भू-बनोटमा अवस्थित यस वडामा समथल जमिन, भिरालो जमिन, डाँडा-काँडा लगायत प्राकृतिक सम्पदाको रुपमा बन जङ्गल समेत छ । धादिङ्ग जिल्लालाई काठमाडौं उपत्यकासंग जोड्ने प्रमुख नाकाको रुपमा परिचित भिमढुङ्गा र सोहि स्थानसंग जोडिएको यस वडाको मार्ग हुँदै धादिङ्ग जिल्लामा उत्पादित तरकारी, फलफुल तथा दुग्ध सामाग्रीहरु काठमाण्डौ भित्रदै आएको छ ।

परिच्छेद-२

वडा प्रोफाईल बारे जानकारी

१. परिचय :

आफ्नो वडाको विकास कार्यका लागि कुनै पनि वडा कार्यालयले त्यहाँको आवश्यकता पत्ता लगाई आफ्नो योजना बनाउन तथा कार्यक्रमको खाका कोर्नको लागि त्यस स्थानको जनसंख्या, सामाजिक र आर्थिक अवस्था तथा भौगोलिक अवस्थालाई बुझ्न अत्यावश्यक हुन्छ । त्यसका लागि जनसाङ्ख्यिक तथा भौगोलिक, सामाजिक, शैक्षिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्यटकिय साथै आर्थिक विवरण लगायत विभिन्न पक्षहरूको तथ्याङ्क संकलन गरी त्यस अनुरूप योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने हुन्छ ।

२. औचित्य :

नेपालमा २०६८ सालमा पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना सम्पन्न भएको थियो । जनगणनाको समयमा यस नगरपालिका विभिन्न गाविसको रूपमा रहेको थियो । नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार काठमाडौं जिल्लाको ईचङ्गुनारायण, सीतापाईला, रामकोट, भिमदुङ्गा र स्यूचाटार गाउँ विकास समितिलाई मिलाएर नागार्जुन नगरपालिका गठन गरिएको हो । वि.सं. २०६८ सालमा विभिन्न गाविसहरूको रूपमा रहेको यस

नगरपालिकाको संरचना, स्वरूप तथा जनसंख्यामा पनि हाल आएर धेरै परिवर्तनहरू आइसकेको हुँदा यस नगरपालिकाको आवधिक यकिन तथ्याङ्क संकलन गर्न आवश्यक रहेको छ । नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७ मा साविकको रामकोट गाविसका वडाहरू १, २, ३ र स्युचाटार गाविसका वडाहरू ७, ८ र ९ समावेश भएका छन् । यसकारण पनि यस वडाको वस्तु स्थिति तथा जनसंख्याको वास्तविक अवस्थिति पत्ता लगाई सो अनुरूपको वडा स्तरीय योजना तर्जुमाको लागि पनि यस वडाको तथ्याङ्क अत्यावश्यक रहेको छ ।

स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन र नियमावली अनुसार पनि नगरपालिका भित्रका सार्वजनिक मठ, मन्दिर, पाटी, पौवा, मस्जिद, प्राचिन स्मारक, तालतलैया, पार्क पर्ती जग्गा, सार्वजनिक जग्गा, देवालय तथा अन्य सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख राख्ने, संरक्षण गर्ने काम गर्नुपर्छ । यस किसिमको श्रोत र साधनको संरक्षणका लागि पनि तिनीहरूको यथार्थ किटान हुन जरुरी देखिन्छ ।

३. उद्देश्य :

नगरपालिका घोषणा पश्चात यस वडाको प्रोफाइल तयार बनाउने काम प्रथम चरणको प्रयास भएकाले निम्नानुसारका उद्देश्यहरू प्रोफाइल निर्माणका लागि तय गरिएका छन् :

- वडाको वास्तविक जनसंख्या, शैक्षिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्यटकिय तथा सामाजिक अवस्था पत्ता लगाउनु ।
- वडामा रहेका ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थल, सांस्कृतिक सम्पदा, प्राकृतिक सम्पदा तथा जातिय महत्वको क्षेत्रहरू पहिचान गर्नु ।
- वडाको वस्तुपरक अवस्था पत्ता लगाई आवश्यकता बमोजिम अध्ययन अनुसन्धान, भावी कार्यक्रम निर्माण, विकास योजना तर्जुमा गर्न र कार्यान्वयनमा जानु ।
- सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरूलाई समावेश गरी 'वडा प्रोफाइल' तयार गर्नु ।

४. अध्ययन विधि :

यस प्रोफाईल निर्माणमा निम्न विधिहरु प्रयोग गरी तथ्याङ्क संकलन गरिएको छः

४.१. प्राथमिक श्रोत :

क) घरधुरी सर्वेक्षण :

यस विधि अन्तर्गत वडामा रहेका सबै घरधुरीहरुको तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ । वडा प्रोफाईलमा आवश्यक पर्ने जनसांख्यिक, सामाजिक, आर्थिक, स्वास्थ्य तथा वातावरणीय दृष्टिकोणबाट प्रश्नावली तयार पारिएको थियो । सो प्रश्नावली अनुसारको तथ्याङ्क संकलन गर्नका लागि तथ्याङ्क संकलकहरुको प्रयोग गरिएको थियो । यो काम गर्नका लागि तथ्याङ्क संकलकहरुको २ दिने तालिम संचालन गरिएको थियो । तालिम मार्फत यस गणनाको उद्देश्य तथा विधिहरुको बारेमा राम्ररी जानकारी दिइएको थियो । तत्पश्चात प्रत्येक घरधुरीमा गई घरका प्रमुख व्यक्तिलाई प्रश्नावलीमा उल्लेखित प्रश्नहरु अन्तर्वाताका माध्येमबाट सोधी आवश्यक सूचना संकलन गरिएको थियो ।

ख) स्थलगत अवलोकन :

तथ्यांक संकलकहरुले वडाले ओगटेको क्षेत्रको स्थलगत भ्रमण गरी आवश्यक सूचना संकलन गरेकाथिए । स्थलगत अवलोकन मार्फत सार्वजनिक विवरण जस्तै सामुदायिक भवन, खानेपानी, पार्क, खेलकुद मैदान, धार्मिक स्थल, शौचालय आदि कुराहरुको अवस्था बुझिएको थियो । सबै विवरण संकलन गर्ने कार्यमा तयारी प्रश्नावलीको प्रयोग गरिएको थियो ।

ग) श्रोतव्यक्ति अन्तर्वाता :

यस वडाको सार्वजनिक विवरण तथा अन्य महत्वपूर्ण विवरण संकलनको लागि वडामा लामो समयदेखि बसोबास गरिरहेका र यस स्थानका बारेमा ज्ञान भएका श्रोत व्यक्तिहरुको अन्तर्वाता लिइएको थियो । विशेषगरी यस स्थानको वस्तुस्थिति, ईतिहास, परम्परा, धर्म, सार्वजनिक सम्पत्ति, धार्मिक स्थल, पर्यटकिय

स्थल, सांस्कृतिक सम्पदा,, भौगोलिक अवस्था आदिको बारेमा जानकारी हासिल गर्न सो अन्तर्वार्ता लिइएको थियो ।

४.२. द्वितीय श्रोत :

द्वितीय श्रोतका रूपमा विभिन्न प्रकाशन, पुस्तिका, नगरपालिका र वडाका अभिलेख आदि स्रोत सामग्रीबाट सूचना तथा जानकारी लिइएको थियो । यसरी लिइएका जानकारीलाई छुट्टै वा प्राथमिक श्रोतको जानकारीलाई प्रमाणित गर्ने आधार बनाई यस पुस्तिकामा प्रयोग गरिएको छ ।

५. अध्ययनको क्षेत्र तथा दायरा :

यस अध्ययनमा वडा नं. ७ मा स्थायी बसोबास गर्ने सबै घर-परिवारको तथ्याङ्क संकलन गरिएको छ । यस सर्वेक्षणमा एउटै भान्सामा खाना खाने परिवार सदस्यलाई घरधुरीको रूपमा लिईएको छ । यसै वडामा घर भएको तर परिवारका कुनै पनि सदस्य नबस्ने घरको तथ्याङ्क भने लिईएको छैन तथापि घर संख्या भने गणना गरिएको छ । यस्ता घरको संख्या सर्वेक्षणको क्रममा भेटिएको थियो । यस अध्ययनको भित्र जनसंख्या, सामाजिक तथा आर्थिक विवरण, वातावरण तथा स्वास्थ्य, धार्मिक स्थल, उपभोक्ता समिति, विभिन्न विषयगत समूह, सामुदायिक भवन, पुस्तकालय, विद्यालय, सहकारी तथा वित्तिय संस्था, उद्योग, कलकारखाना, पार्क, सेवा केन्द्रहरु सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन गरि विश्लेषण गरिएको छ । संकलित सबै विवरणहरु समावेश गरि वडाको प्रोफाईल तयार गर्ने उद्देश्यले विषयगत क्षेत्रहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

६. अध्ययन समुह गठन :

यस अध्ययनका लागि विषयमा राम्रो र यथेष्ट जानकारी राख्ने अनुभवी व्यवसायिक व्यक्तिहरुको समिति गठन गरिएको थियो । अध्ययन कार्यलाई बढी विश्वासिलो एवं मर्यादित बनाउन प्रारम्भिक बैठक गर्दै तथ्याङ्क संकलन कार्यका लागि २ दिने तालिमको समेत आयोजना गरिएको थियो । प्रशिक्षण कार्यमा तथ्याङ्क संकलनका आधारहरु, तरिका तथा त्यसको औचित्य बारे प्रस्ट पारिएको थियो ।

अध्ययन टोलिको नेतृत्व प्रकृति रिसोर्स सेन्टरका अध्यक्ष श्रीकृष्ण बस्नेत स्वयमले गर्नु भएको थियो ।

७. तथ्यांकको प्रस्तुतिकरण र विश्लेषण :

घरधुरी सर्वेक्षणबाट प्राप्त हुन आएका तथ्याङ्कहरूलाई सूचनाको वर्ग, भिन्नता र स्वरूप अनुसार कम्प्युटरको एक्सल प्रणालीबाट तालिकामा प्रस्तुत गरिएको थियो । उपलब्ध हुन आएका सूचनाहरूलाई त्यसको क्रमबद्धता ढंगले विश्लेषणात्मक शैलीमा गुणात्मक परिक्षणबाट पुष्टि गराउने काम गरिएको थियो । तथ्याङ्कको शुद्धीकरणको लागि आवश्यक परामर्शको साथै वर्गिकरण कसरी गर्ने, के कस्ता प्रकारका चार्ट, ग्राफ चित्रहरू तथा तालिकाको प्रयोग गर्ने भन्ने विषयमा सामुहिक छलफल गरी निर्णय लिने काम गरिएकोले विश्लेषण बढी प्रभावकारी एवं विश्वासनीय हुनेमा अध्ययनलाई केन्द्रित गराईएको थियो ।

परिच्छेद-३

विषयगत विवरण

खण्ड क : जनसांख्यिक तथा सामाजिक विवरण

१. जनसंख्याको आकार

कुनै पनि ठाउँको जनसंख्याको आकार, प्रकार, बनावट त्यहाँको जन्म, मृत्यु र बसाई सराईले असर पारिरहेको हुन्छ । स्थानीय स्तरमा उपलब्ध सेवा-सुविधा, साधन-स्रोत तथा भौगोलिक अवस्थाले त्यस ठाउँको जनसंख्या आकारलाई असर गरिरहेको हुन्छ । त्यसैले ग्रामिण जनसंख्या भन्दा शहरी जनसंख्यामा दिनप्रतिदिन वृद्धि उच्च रहेको हुन्छ । नगर उन्मुख नागार्जुन नगरपालिकाको वडा नं.७ (साविक रामकोट गा.वि.सको वडा नं १, २, ३ र स्युचाटार गा.वि.सको वडा नं ७, ८, ९) मा २०७५ माघ महिनामा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणबाट यस वडामा जम्मा १०७० घरधुरी रहेको पाईएको छ । यसमध्ये ११ घरमा कोहि पनि घरधनी वा परिवारका सदस्यहरु बसोवास गरिएको पाइएन । वडाको जम्मा जनसंख्या ४९१९ रहेको छ जस मध्ये पुरुष २४५६ (४९.९%) र महिला २४६३ (५०.१%) रहेको पाईयो । पुरुष-महिलाको अनुपात ०.९९ रहेको छ भने यस वडाको औसत परिवार संख्या ४.६८ जना रहेको छ ।

प्रस्तुत तथ्याङ्कलाई राष्ट्रिय जनगणना २०६८ मा यस वडाको जनसंख्यासंग तुलना गर्न सकिएन किनभने यो नयां वडा साविकको रामकोट तथा स्यूचाटार गाविसका केहि वडाहरूमा मिलेर बनेको छ । तसर्थ, यहांको हालको जनसंख्याको वृद्धि आकलन गर्न यो अध्ययन असमर्थ रहेको छ । यद्यपि, यसबाट यस वडामा बसोवास गर्ने मानिसहरूको हालको अवस्थावारे पूर्ण जानकारी दिइएको छ ।

२. उमेर समुह अनुसार जनसंख्याको विवरण

यस वडाको जनसंख्यालाई उमेर समुह अनुसार छुट्याएर हेर्दा यस क्षेत्रमा २०-२९ वर्षका जनसंख्या सबै भन्दा बढी २०.४% (महिला ११.०%, पुरुष ९.४%) रहेका छन् । दोस्रोमा ३०-३९ वर्षका व्यक्तिहरू अधिक छन् जसको प्रतिशत १९.४ (महिला ९.२%, पुरुष १०.१%) रहेको छ । उमेर समुह ४०-४९ वर्षका व्यक्तिहरूको प्रतिशत १४.२% रहेको छ । लैङ्गिक रूपमा जनसंख्याको बोनट हेर्दा प्राय उमेर समुहमा मिसित्र बनावट पाइन्छ ।

उमेर समुह १ वर्ष मुनिका बालबालिकाको जनसंख्यामा महिला तथा पुरुषको संख्या समान पाइन्छ । साथै १ वर्ष देखि १९ वर्ष मुनिका हेर्दा महिलाको जनसंख्या कम पाइन्छ भने तथ्याङ्कले २० वर्ष देखि २९ वर्षमा महिलाको जनसंख्यामा बढि तथा पुरुषको जनसंख्या कम पाइन्छ भने ३०-३९ वर्ष उमेर समुहमा मात्र पुरुषको जनसंख्या बढि पाइन्छ । ५० वर्ष देखि ७० वर्ष तथा सो भन्दा माथि को जनसंख्यामा महिला जनसंख्या बढि पाइन्छ । यसरी हेर्दा यस क्षेत्रमा समग्र रूपमा युवा जनशक्तिले कूल जनसंख्याको आधा भन्दा बढी हिस्सा ओगटेको छ । आर्थिक कृयाकलापमा सकृय उमेर १५-२९ वर्ष समुहका जनसंख्या बढी भएकोले यस वडालाई उनीहरूलाई परिचालित गरी विकासका गतिविधिहरू अगाडि बढाउन ठूलो अवसर रहेको छ । यद्यपि, आश्रित जनसंख्याको प्रतिशत पनि केहि उच्च रहेको पाइन्छ । घरधुरी सर्वेक्षण २०७५ अनुसार ५ वर्ष मुनीका उमेर समुहको जनसंख्या कुल जनसंख्याको ५.०% रहेको छ भने साथै ६० वर्ष देखि ६९ वर्षका मनिसहरूको ६.६% र ७० वर्ष तथा सो भन्दा माथिको प्रतिशत ४.५% रहेको पाइन्छ ।

तालिका नं. १ : लैङ्गिक रूपमा उमेर समुह अनुसारको जनसंख्या, २०७५

उमेर समुह	महिला		पुरुष		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१ वर्ष भन्दा मुनी	१२	०.२	११	०.२	२३	०.५
१-४ वर्ष	१००	२.०	११९	२.४	२१९	४.५
५-९ वर्ष	१६३	३.३	१७९	३.६	३४२	७.०
१०-१४ वर्ष	१४५	२.९	१६६	३.४	३११	६.३
१५-१९ वर्ष	१६३	३.३	१७२	३.५	३३५	६.८
२०-२९ वर्ष	५४३	११.०	४६१	९.४	१००४	२०.४
३०-३९ वर्ष	४५३	९.२	४९९	१०.१	९५२	१९.४
४०-४९ वर्ष	३३७	६.९	३६२	७.४	६९९	१४.२
५०-५९ वर्ष	२५४	५.२	२३२	४.७	४८६	९.९
६०-६९ वर्ष	१६८	३.४	१५७	३.२	३२५	६.६
७० वर्ष र माथि	१२५	२.५	९८	२.०	२२३	४.५
जम्मा	२४६३	५०.१	२४५६	४९.९	४,९१९	१००

३. वैवाहिक स्थिति विवरण

निश्चित उमेर पुगे पछि गरिने वैवाहिक अवस्थाले जनसंख्या वृद्धिमा भूमिका खेलेको हुन्छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ ले वैवाहिक स्थिति १० वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेर भएका जनसंख्या विश्लेषण गरेकोले यस वडाको जनसंख्याको वैवाहिक स्थिति पनि सोहि उमेर समुहको जनसंख्यामा हेरिएको छ। यसरी हेर्दा महिला तथा पुरुषको प्रतिशतलाई तुलना गरिएको छ।

३.१. लैङ्गिक रूपमा वैवाहिक स्थिति

यस वडाको लैङ्गिक रूपमा १० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्यामा वैवाहिक स्थितिको विश्लेषण गर्दा २८०० (६४.७%) जनसंख्या विवाहित रहेका छन्। जसमा महिला र पुरुष समान जसो संख्यामा विवाहित भएको पाईएको छ। त्यस्तै ३०.२% जनसंख्या अविवाहित रहेका छन्। जसमा महिला १३.४% र

पुरुष १६.८% छन् । यसैगरी ४.८% विधुवा/विधुर रहेकामा महिला ४.०% तथा पुरुष केवल ०.८% छन् । छुट्टिएर वा कानुनी रूपमै पारपाचुके गरेका व्यक्तिहरु जम्मा ०.३% रहेका छन् । जसमा पारपाचुके गर्नेमा पुरुषको प्रतिशत महिलाभन्दा धेरै भएको पाइन्छ ।

तालिका नं. २ : लैङ्गिक रूपमा जनसंख्याको वैवाहिक स्थिति, २०७५

वैवाहिक स्थिति	महिला		पुरुष		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
विवाहित	१४२६	३२.९	१३७४	३१.७	२८००	६४.७
अविवाहित	५८१	१३.४	७२८	१६.८	१३०९	३०.२
पारपाचुके/छुट्टिएको	४	०.१	९	०.२	१३	०.३
विधुर/विधुवा	१७५	४.०	३४	०.८	२०९	४.८
जम्मा	२१८६	५०.५	२१४५	४९.५	४३३१	१००

३.२ उमेरगत रूपमा वैवाहिक स्थिति

नेपालको कानुनले विवाह गर्नको लागि कम्तीमा २० वर्षको उमेर तोकेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ ले नेपालमा विवाहको सरदर उमेर पुरुषको २३.८ वर्ष र महिलाको २०.६ वर्ष रहेको देखाएको छ । यस वडा नं. ७ मा उमेरगत रूपमा वैवाहिक स्थिति हेर्दा कम उमेर (२० वर्ष भन्दा कम) मा विवाह गर्नेको संख्या ज्यादै न्यून (१३ जना) रहेको पाईएको छ जुन एकदम सकारात्मक पक्ष हो ।

तालिका नं. ३ : उमेर समुह अनुसार वैवाहिक स्थिति, २०७५

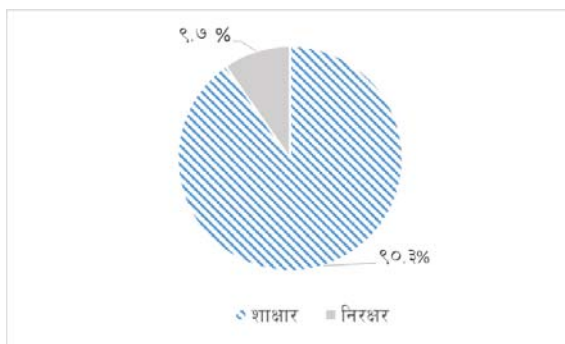
उमेर समुह	विवाहित	अविवाहित	पारपाचुके / छुट्टिएको	विधुर /विधुवा	जम्मा
१०-१४ वर्ष	०	३१२	०	०	३१२
१५-१९ वर्ष	१३	३३२	०	०	३३५
२०-२९ वर्ष	४३४	५६९	२	०	१००५
३०-३९ वर्ष	८६३	८१	४	५	९५३
४०-४९ वर्ष	६५२	१५	३	२६	६९६

उमेर समुह	विवाहित	अविवाहित	पारपाचुके / छुटिएको	विधुर / विधुवा	जम्मा
५०-५९ वर्ष	४४६	१०	३	२७	४८६
६०-६९ वर्ष	२७०	२	०	५२	३२४
७० वर्ष र माथि	११९	३	०	९९	२२१
जम्मा	२८००	१३१०	१३	२०९	४३३२

४. शैक्षिक स्थितिको विवरण

नेपालमा विद्यालय शिक्षालाई पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक (१-५ कक्षा), निम्न माध्यामिक (६-८ कक्षा), माध्यामिक (९-१० कक्षा) र उच्च माध्यामिक (११- १२ कक्षा) तहमा विभाजन गरी औपचारिक शिक्षा प्रदान गरिदै आईरहेको छ। उच्च शिक्षामा विभिन्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी विश्व विद्यालयले योगदान पुऱ्याउने कार्य गर्दै आईरहेका छन्। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ ले शैक्षिक विवरण ५ वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेर भएका जनसंख्यामा विश्लेषण गरेकोले यस वडाको जनसंख्याको शैक्षिक स्थिति पनि सोहि उमेर समुहको जनसंख्यामा हेरिएको छ। वडा सर्वेक्षण २०७५ को नतिजा हेर्दा यस वडाको ९०.७% (महिला ५०.७%, पुरुष ४९.३%) जनसंख्या साक्षर रहेको पाईयो भने ९.३% मानिसहरु भने अझै निरक्षर रहेको पाईयो। त्यस्तै यस वडामा निरक्षरको प्रतिशत ९.३% भएको सम्बन्धमा जसलाई मध्यनजर गरी निरक्षर जनसंख्यालाई साक्षर बनाउन नगरपालिकाले साक्षरता कार्यक्रम संचालन गर्न जरुरी देखिन्छ। अहसम्म पनि उच्च शिक्षामा महिलाको पहुचं पुरुषको भन्दा तुलनात्मक रुपमा कम देखिन्छ।

चित्र नं.२. जनसंख्याको साक्षरता स्थिति, २०७५

त्यस्तै साक्षर जनसंख्या मध्ये शैक्षिक योग्यताको विश्लेषण गर्दा १-५ कक्षा उत्तीर्ण गरेका जनसंख्या १२.७% (महिला ६.३%, पुरुष ६.५%) रहेका छन् भने ६-१० कक्षा उत्तीर्ण गर्नेको जनसंख्या १८.६% (महिला ८.४%, पुरुष १०.२%) रहेको छ । त्यस्तै प्रवेशिका परिक्षा (SLC/SEE) उत्तीर्ण गरेका १२.८% (महिला ५.२%, पुरुष ७.६%) पाईएको छ भने कक्षा १२ वा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गर्ने जनसंख्या १७.९% (महिला ७.९%, पुरुष १०.०%) रहेको छ । यसैगरी वडामा साधारण लेखपढ गर्न जान्नेको हिस्सा ११.९% छ भने ०.२% प्रारम्भिक शिक्षा (१ कक्षा भन्दा मुनी) मा भर्ना भएका छन् । शैक्षिक स्थितिको विश्लेषण गर्दा स्नातक उत्तीर्ण गर्नेको १२.५% (५८० जना) तथा स्नातकोत्तर वा सो भन्दा माथी अध्ययन गर्नेको प्रतिशत केवल ४.०% (१८५ जना) मात्र छन् । स्नातकोत्तर तह वा सो भन्दा माथि उत्तीर्ण गर्नेको जनसंख्या न्यून रहेको हुँदा शैक्षिक अभियानका साथै शैक्षिक योग्यताको स्तरोन्नती तर्फ सोचन जरुरी देखिन्छ । त्यस्तै प्राथमिक तह देखि उच्च शिक्षा हासिल गर्ने सम्म महिलाको संख्या पुरुषको भन्दा कम भएको देखिन्छ । यसरी कार्यक्रम वनाउदा महिला मैत्री शैक्षिक कार्यक्रमहरु निर्माणमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. ४ : साक्षर जनसंख्या मध्येको शैक्षिक विवरण २०७५

शैक्षिक योग्यता	महिला		पुरुष		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
साधारण लेखपढ	३३५	८.४	२१७	४.७	५५२	११.९
प्रारम्भिक शिक्षा (१ कक्षा भन्दा मुनी)	४	०.१	५	०.१	९	०.२
१-५ कक्षा उत्तीर्ण	२९०	६.३	२९९	६.५	५८९	१२.७
६-१० कक्षा उत्तीर्ण	३९१	८.४	४७१	१०.२	८६२	१८.६
SLC/SEE उत्तीर्ण	२४३	५.२	३५२	७.६	६९५	१२.८
कक्षा १२/प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण	३६६	७.९	४६४	१०.०	८३०	१७.९
स्नातक तह उत्तीर्ण	२५९	५.६	३२१	६.९	५८०	१२.५
स्नातकोत्तर तह वा सो भन्दा माथी उत्तीर्ण	७१	१.५	११४	२.५	१८५	४.०
जम्मा	२३४७	५०.७	२२८६	४९.३	४६३३	१००

५. पेशाको आधारमा जनसंख्या विवरण

यस वडाको मुख्य पेशाको विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा बढी कूल जनसंख्याको १९.३% जनताको मुख्य पेशा नोकरी रहेको पाइन्छ। सोहि अनुपातका मानिसहरु घरयासी कार्यमा लागेका छन्। दोस्रो स्थानको मुख्य पेशा कृषि १२.४% रहेको छ। व्यापार व्यवसाय गर्ने मानिसहरु ८.५% रहेका छन्। घरयासी काममा महिलाहरुको जनसंख्या बढि तथा नोकरी तथा व्यापार व्यवसायमा पुरुषहरुको बढि मात्रमा लागेको पाइन्छ। वेरोजगारको जनसंख्या ५.९% रहेको छ। अभै घरयासी काममा संलग्न मानिसहरु पनि आफुलाई वेरोजगारको रुपमा दर्ता गर्न सक्ने हुदा यस क्षेत्रमा वेरोजगारी पनि उच्च रहेको अनुमान लगाउन सकिन्छ। त्यसै गरि विधार्थीको जनसंख्या ६.८%, रहेको छ जसमा महिलाको प्रतिशत १०.० र पुरुषको प्रतिशत ४.५ रहेको पाइन्छ। त्यस्तै १.३% जनसंख्या (महिला ०.४%, पुरुष ०.९%) मजदुरी गर्दछन् भने लगभग १.५% ले शिक्षण पेशा अपनाएका छन्। त्यस्तै, जनसंख्याको केहि हिस्सा जो साना बालबालिका, वृद्धवृद्धा तथा अशक्त पर्दछन् र कुनै पनि काम सक्दैनन् उनीहरुलाई अन्यमा राखिएको छ।

धेरै जनसंख्या घरायसी कार्यमा मात्र संलग्न रहेको सन्दर्भमा सो समुहमा शीप मुलक तालिम, आय आर्जन कार्यक्रम, चेतना मुलक कार्यक्रम मार्फत रोजगार प्रदान गरी जीवन स्तर वृद्धि गर्नमा मद्दत पुऱ्याउन सकिन्छ। साथै, सेवावाट निवृत्त भएर पनि केहि न केहि पेशा वा व्यवसाय गरेर वस्ने मानिसहरु रहेको सन्दर्भमा ६० वर्ष वा सो भन्दा माथी उमेर कटेका मानिसहरु पनि आर्थिक रुपले सकृय रहेको कुरा बुझ्न सकिन्छ। यस्ता मानिसहरुका पेशा तथा व्यवसाय प्रायले घरयासी काम तथा केहिले पूजापाठ गर्ने गरेको समेत भन्ने गरेका छन्।

तालिका नं. ५ : जनसंख्याको पेशागत विवरण २०७५

पेशा	महिला		पुरुष		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
कृषि	३२०	७.४	२१८	५.०	५३८	१२.४
व्यापार/ व्यवसाय	१११	२.६	२५९	६.०	३७०	८.५
घरायसी काम	८२९	१९.१	४२	१.०	८७१	१९.३
नोकरी	२१४	४.९	६२५	१४.४	८३९	१९.३

पेशा	महिला		पुरुष		जम्मा	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
विद्यार्थी	४३४	१०.०	१९७	४.५	२९३	६.८
वैदेशिक रोजगार	९६	२.२	१९७	४.५	२९३	६.८
मजदूरी	१६	०.४	४१	०.९	५७	१.३
शिक्षक	३८	०.९	२७	०.६	६५	१.५
बेरोजगार	९२	२.१	१६२	३.७	२५४	५.९
अन्य	३३	०.८	३३	०.८	६६	१.५
जम्मा	२१९१	५०.५	२१४८	४९.५	४३३९	१००

नोट : यस तालिकामा १० वर्ष भन्दा माथिका वासिन्दाहरुको पेशालाई आधार मानिएको छ ।

५.१ उमेरगत रूपमा वडा वासीको मुख्य पेशा

यस वडाको जनसांख्यिक रूपमा पन्ध्र वर्ष भन्दा मुनी र ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहलाई अरुमा निर्भर समुहको रूपमा लिईन्छ भने बिचको १५-५९ वर्ष उमेर भएको जनसंख्यालाई आर्थिक कृषाकलापमा सकृय हुने समुहको रूपमा लिईन्छ । तसर्थ यस वडाको जनसंख्यालाई यिनै उमेर समुहमा वर्गीकरण गरी उक्त समुहका जनसंख्याले अपनाउने मुख्य पेशाको विश्लेषण गरिएको छ । सर्वेक्षणले १५-५९ वर्ष उमेर भएको जनसंख्यामा बेरोजगारी दर ३.०% रहेको देखाएको छ । यसै उमेर समुहका १४.२% मानिस घरायसी काममै व्यस्त हुने गरेको देखाएको छ भने त्यहि उमेर समुहका १६.१% मानिसहरु नोकरी गर्ने गरेका छन् । वैदेशिक रोजगारमा ५.९% मानिसहरु गएका छन् । त्यस्तै कृषिमा ८.३% मानिसहरु लागेका छन् । लगभग ७.० जनसंख्याले व्यापार व्यवसायलाई मुख्य पेशाको रूपमा अपनाएका छन् । त्यसैगरी कुनै शिक्षण पेशामा लाग्नेको प्रतिशत १.३ रहेको पाईयो भने १.२% यस उमेरका व्यक्तिहरु बेरोजगार रहेको पाइन्छ ।

तालिका नं.६ : उमेरगत रूपमा स्थानीय मानिसहरूले अपनाएका मुख्य पेशा २०७५

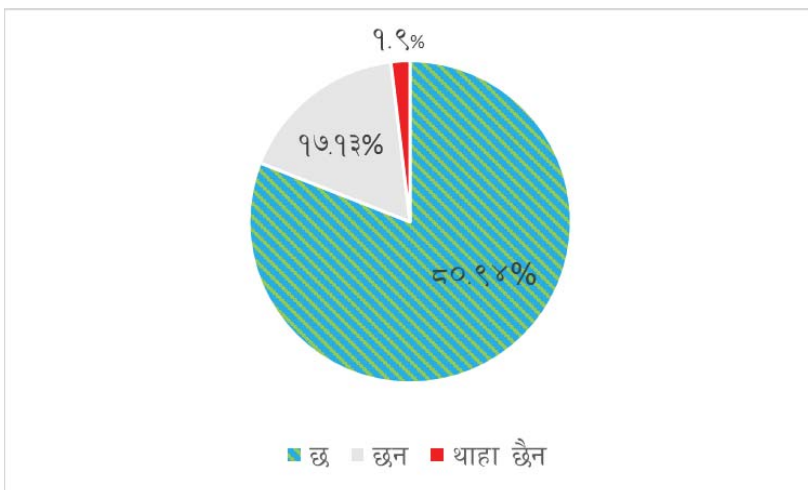
पेशा	१५ वर्ष भन्दा मुनी		१५-५९ वर्ष		६० वर्ष वा सो भन्दा माथि	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
कृषि	१	०.०	४१०	८.३	१२८	२.६
व्यापार/ व्यवसाय	९	०.२	३४५	७.०	२३	०.५
घरायसी काम	०	०.०	६९९	१४.२	१७२	३.५
नोकरी	०	०.०	७९२	१६.१	४६	०.९
विद्यार्थी	६९५	१४.१	६१०	१२.४	०	०.०
वैदेशिक रोजगार	२	०.०	२९०	५.९	२	०.०
मजदूरी	०	०.०	५२	१.१	५	०.१
शिक्षक	०	०.०	६५	१.३	०	०.०
बेरोजगार	१	०.०	१४८	३.०	१०६	२.२
अन्य	१८७	३.८	६०	१.२	४३	०.९
जम्मा	८९५	१८.२	३४८०	७०.७	५४८	११.१

नोट : यस तालिकामा सम्पूर्ण स्थानीयहरूको जम्मा संख्यालाई आधार मानिएको छ ।

६. जन्म दर्ता सम्बन्धि विवरण

जन्म दर्ता बालबालिकाको अधिकार सुनिश्चित गर्ने पहिलो अधिकार हो । विभिन्न प्रकारको व्यक्तिगत घटनाहरू मध्ये जन्म दर्ता प्रमुख हो । बालबालिकालाई जन्मिएपछि आफ्नो नाम, राष्ट्रियता र पहिचानको अधिकार हुन्छ । त्यसैले यस वडाको घरधुरी सर्वेक्षणमा १६ वर्ष मुनी बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था हेरिएकोमा जम्मा ८८७ बालबालिकाहरू मध्ये ८०.९४% (७१८ जना) बालबालिकाको जन्म दर्ता गरिएको पाइयो । यस वडामा १७.१३% (१५२ जना) को जन्म दर्ता नगरिएको रहेछ र १.९% (१७ जना) बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था थाहा पाईएन । यस्ता जन्मदर्ताको कार्यहरू प्राय विद्यालय भर्ना, नागरिकता लिनको लागि वा अन्य आवश्यकताको समयमा मात्र गर्ने गरेको पाइन्छ ।

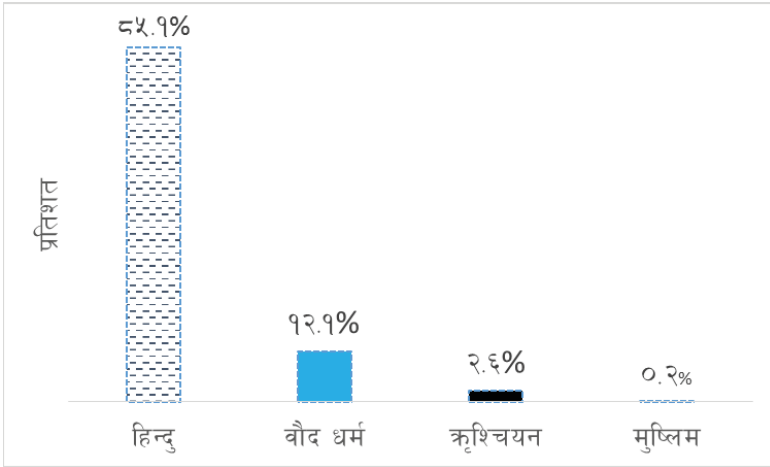
चित्र नं. ३ : १६ वर्ष मुनी बालबालिकाको जन्म दर्ताको अवस्था २०७५

७. धर्मको आधारमा जनसंख्याको वितरण

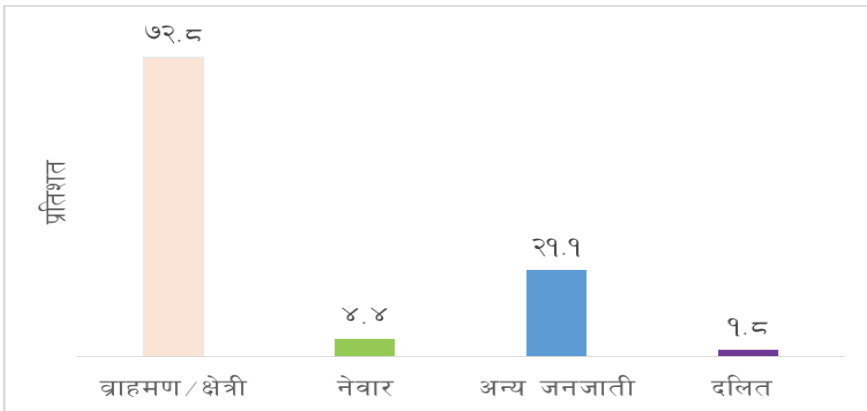
राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार नेपालमा ८१.३४% हिन्दु धर्म मान्ने जनसंख्या पाईएको छ । सोहि नतिजा अनुसारकै यस वडामा पनि बहुसङ्ख्यक घरधुरी (८५.१%) हिन्दु धर्म मान्ने रहेका छन् । त्यस्तै १२.१% घरधुरीले बौद्ध धर्म अवलम्बन गर्ने पाईयो भने २.६% घरधुरीहरूले क्रिश्चियन धर्म मान्ने गरेका छन् । एउटै घरधुरीमा बसोवास गर्ने परिवारका सदस्यहरूमा पनि फरक धर्म मान्ने मानिसहरू रहेको पाईन्छ । यस्ता कुराहरूलाई सकेसम्म जानकारी दिएसम्म समविष्ट गर्ने प्रयास गरिएको छ । तर यस वडा सर्वेक्षणमा तपाइको घरपरिवारमा मुख्यतया कुन धर्म मान्नुहुन्छ ? भन्ने तथ्याङ्क संकलन गर्दा घरमुलीको जवाफलाई नै धर्मको मुख्य आधार बनाईएको छ ।

चित्र नं. ४ : धर्मको आधारमा वडाको घरधुरी २०७५

ट. जातिगत विवरण

जातीगत रुपमा हेर्दा यस वडामा मुख्य रुपमा ब्राम्हण/क्षेत्रीहरुको बाहुल्यता भएको देखिन्छ। यस वडामा वसोवास गर्ने जनसंख्या मध्ये ७२.८ प्रतिशत मानिसहरु ब्रह्मण क्षेत्री जातीको वसोवास रहेको छ। जम्मा जनसंख्याको ४.४ प्रतिशत मानिसहरु नेवारहरु पर्दछन्, साथै अन्य जाती तथा जनजातीहरुको वसोवास २१.९ प्रतिशत रहेको छ। साथै करिव २ प्रतिशत मानिसहरु दलितहरु पर्दछन्।

५. मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या वितरण

नेपालमा १२३ भन्दा बढी मातृभाषा बोलिदै आईरहेको छ । नेपालको कुल जनसंख्याको ४४.६% ले नेपाली भाषालाई मातृ भाषाको रूपमा बोल्दै आईरहेका छन् भने तामाङ भाषा (५.१%) पाँचौ स्थानमा छ भने नेवारी भाषा (३.२%) छैठौँ स्थानमा छ । यसै सन्दर्भमा यस नागार्जुन नगरपालिका वडा नं. ७ मा ८६.०% घरधुरीको मातृभाषा नेपाली रहेको छ । त्यसपछि ११.०% घरधुरीको मातृभाषा तामाङ रहेको छ भने नेवारी भाषा बोल्ने २.१% र हिन्दी भाषा बोल्ने ०.२% रहेका छन् । यसरी भाषागत रूपमा घरमुली दिएको जानकारीलाई नै परिवारको मातृभाषाको रूपमा लिइएको छ । त्यस्तै विभिन्न घरधुरीहरूमा मगर, शेर्पा जस्ता भाषाहरू समेत बोल्ने गरेको र यस्ता घरधुरी न्युन रहेकाले अन्य भाषामा ०.७% घरधुरी रहेका छन् ।

तालिका ७ : मातृभाषाको अवस्था

मातृभाषा	संख्या	प्रतिशत
नेपाली भाषा	९१२	८६.०
नेवारी भाषा	२२	२.१
तामाङ भाषा	११६	११.०
हिन्दी भाषा	२	०.२
अन्य भाषा	७	०.७
जम्मा	१०५९	१००

खण्ड ख : आर्थिक वितरण

आर्थिक अवस्थाले देश, क्षेत्र, नगर वा गाँउपालिकाको समष्टिगत अवस्थाको चित्रण गरेको हुन्छ । आम्दानी, खर्च, पेशा, रोजगारी, व्यवसाय, वित्तिय अवस्था जस्ता विषयले आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण गर्न सहयोग गर्दछ । पर्यटन, उद्योग, बन-जङ्गल, जडीवुटी, प्राकृतिक मनोरम स्थल, ऐतिहासिक धार्मिक सम्पदा र क्षेत्रहरु नै आर्थिक विकासका प्रमुख सम्भावनाहरु हुन् । आर्थिक विकासको खाका निर्माण गरी आर्थिक परिसुचकमा सुधार गर्ने तथा जोखिम पहिचान गरी लगानी योग्य क्षेत्रमा सुधारात्मक थालनी गरिने कार्यलाई जोड दिदै कृषि तथा पर्यटनको दिगो विकासमा लागि पर्नु जरुरी देखिन्छ । स्थानीय साधन तथा पूँजी र प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिदै सेवा सुविधा र उत्पादनमा विविधिकरण अगाडी बढाउने कार्य तर्जुमा गर्नु पर्दछ ।

यस क्षेत्रको विकासलाई आर्थिक पक्षसँग जोडेर हेर्दा यहाँको रहनसहन, घरको प्रकार, आम्दानीको श्रोत, जग्गा जमिन, इन्धन, खानेपानी, शौचालय आदिको अवस्था, परिवारमा उपलब्ध सुविधाहरु आदि पक्षलाई तुलना गरेर हेर्न सकिन्छ । यसरी यी पक्षहरु केलाउँदा यस क्षेत्रमा शहरीकरणको प्रभाव राम्रै रुपमा देख्न पाइन्छ । ग्रामीण क्षेत्रबाट शहरी क्षेत्रमा रुपान्तरण हुँदै गइरहेको यस वडामा ग्रामीण र शहरी दुबै किसिमका अवस्थाको सम्मिश्रण देख्न पाइन्छ ।

यस वडामा निम्न विषय-वस्तुहरुको आधारमा यस वडाको आर्थिक अवस्था हेर्न खोजिएको छ ।

१. घरको प्रकार

व्यक्तिको आर्थिक स्थितिको अवस्था उसको घरको प्रकारले पनि भल्काउँछ । यस वडामा रहेका ८०० घरमध्येमा ७५.५% घरहरु सिमेन्टबाट निर्मित छन भने जस्ता वा टिनले छाएका १२.५% छन् । त्यस्तै ९.९% घरहरु माटो र ढुंगाले बनेका छन् भने ०.४% घरहरु माटो र बाँस/नर्कटले बनेका छन् । बाँकी २.०% घरहरु अन्य सामाग्रीको प्रयोगले बनेका छन् ।

तालिका नं. ८ : घरको प्रकारको अवस्था

घरको प्रकार	सङ्ख्या	प्रतिशत
सिमेन्टेड	८००	७५.५
माटो र ढुंगा	१०५	९.९
माटो र बाँस/नर्कट	४	०.४
जस्ता/टीन	१३२	१२.४
अन्य	१८	२.०
जम्मा	१०५९	१००

२. घरको स्वामित्वको स्थिति

आफ्नै घरमा बसोबास गरेको मध्ये ६३.६ प्रतिशत घरहरूमा पुरुषको स्वामित्व रहेको छ भने २६.० प्रतिशत घरहरूमा महिलाको स्वामित्व रहेको पाईएको छ। यसरी हेर्दा सम्पत्तिमा समान अधिकारको कुरा संविधानमा सुनिश्चित भएता पनि अझै पनि सम्पत्तिमा समानता कायम हुन नसकेको र सम्पत्तिको स्वामित्वमा पुरुषको वर्चस्व कायम नै रहेको देख्न सकिन्छ। साथै महिला पुरुष दुवैको स्वामित्वमा ९९ वटा घरहरू रहेका छन्, जुन कुल घरधुरीको ९.३ प्रतिशत हुन आउदछ।

तालिका नं. ९ : लैङ्गिक रूपमा रहेको घरको स्वामित्वको स्थिति

घरको स्वामित्वको स्थिति	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
पुरुषको स्वामित्वमा घर	६७४	६३.६
महिलाको स्वामित्वमा घर	२७५	२६.०
अन्य अवस्था (दुवैको स्वामित्व)	९९	९.३
भाडाको घर	११	१.१
जम्मा	१०५९	१००

३. आम्दानीको मुख्य स्रोत

बढ्दै गइरहेको आधुनिकीकरण, शहरीकरण र विकासको गतिसँगै देशकै प्रमुख पेशाको रूपमा रहेको कृषिलाई अन्य पेशाले विस्थापन गर्दै लगेको परिप्रेक्ष्यमा यस वडामा पनि कृषि पेशासँगै अन्य पेशाहरु पनि बढ्दै गइरहेको देखिन्छ । कृषिमा आधुनिकरणको कमि तथा वैज्ञानिक तवरले खेती नगर्नाले उत्पादकत्वमा कमी आए संगै यस क्षेत्रमा क्रियासिल व्यक्तिहरु अन्य पेशामा लाग्न थालेका छन् । कृषिमा व्यवसायीकरण, यान्त्रीकरण र विविधिकरण गरी कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण गरी सरकारी, निजी साभेदारी तथा सहकारी मार्फत कृषि पेशालाई आम्दानीको पेशा बनाई आय आर्जन गर्ने, रोजगारी सिर्जना गर्ने र खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा जोड दिन जरुरी देखिन्छ ।

यस वडामा रहेको परिवारको ४५.२% घरधुरीको आम्दानीको मुख्य स्रोत नोकरी रहेको तथा व्यापार व्यवसाय १९.७% रहेको छ भने सोहि प्रतिशतको आम्दानीको मुख्य स्रोत कृषि रहेको छ । यसको साथै ९.०% को आम्दानीको स्रोत रेमिट्यान्स र २.७% को अन्य (सामाजिक सुरक्षा भत्ता, बैङ्कबाट प्राप्त बचतको ब्याज) रहेको छ ।

तालिका नं. ९ : परिवारको मुख्य आम्दानीको स्रोत

आम्दानीको मुख्य स्रोत	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
कृषि	२१८	१९.७
व्यापार/व्यवसाय	२१८	१९.७
नोकरी	५००	४५.२
मजदुरी	४१	३.७
रेमिट्यान्स	१००	९.०
अन्य (सामाजिक भत्ता, ब्याज)	३०	२.७
जम्मा	११०७	१००

नोट : परिवारको आम्दानीको स्रोत एक भन्दा बढि हुन सक्ने भएकाले बहुउत्तरलाई आधार मानिएको छ ।

४. ईन्धनको स्रोत तथा प्रयोगको अवस्था

शहरीकरणको प्रभावले एल.पि.जी. ग्यासको बढ्दो प्रयोग हुँदै गइरहेता पनि वनजङ्गल नजिकै रहेका तथा काठ दाउराको उपलब्धताका कारण ईन्धनको लागि दाउराको प्रयोग पनि उत्तिकै मात्रामा हुने गरेको छ। ईन्धनको लागि अन्य वैकल्पिक उपायको प्रयोग भने न्यून रहेको पाईयो। यस वडामा २५.५% घरधुरीमा ईन्धनको लागि दाउराको प्रयोग गर्ने गरिएको पाईयो भने ७२.६% घरधुरीमा एल.पि.जी. ग्यासको प्रयोगमा छ। त्यस्तै ०.४% घरपरिवारले गोबर वा बायोग्यास तथा ०.२% घरपरिवारमा ईन्धनको रूपमा मट्टितेलको प्रयोग हुने गरेको पाईयो। वढदो शहरीकरण, सुविधामा पहुच तथा सहजताको कारण १.८% घरपरिवारले विधुतमा खाना बनाउने गरेको पाइन्छ। केहि घर परिवारमा एलपीजी ग्यासमा दाल तरकारी पकाएर राइस कुकरमा खाना बनाउने गरेको पाइन्छ। यस्ता जानकारी सम्भव भएसम्म लिइएको छ।

तालिका नं. १० : घरधुरीले प्रयोग गर्ने ईन्धनको किसिम

ईन्धनको प्रयोग	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
विद्युत	२०	१.८
एल.पि.जी ग्यास	८१७	७२.६
गोबर/बायोग्यास	५	०.४
मट्टितेल	२	०.२
दाउरा	२८४	२५.५
जम्मा	११२६	१००

नोट : परिवारको ईन्धनको प्रयोग एक भन्दा बढि हुन सक्ने भएकाले बहुउत्तरलाई आधार मानिएको छ।

घरभित्र हुने वायुप्रदुषणको मुख्य कारक भान्छा कोठाबाट खाना बनाउदा निस्कने धुवा धुलो भएको विभिन्न अध्ययनले देखाएको सन्दर्भमा यस अध्ययनमा पनि उक्त महत्वपूर्ण जानकारीलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ। वडामा रहेको १०५९ घरधुरी मध्येमा ८८.४% ले छुट्टै भान्छाकोठा भएको जानकारी दिएका छन भने ११.३% को लागि छुट्टै भान्छाकोठा नभएको पाइन्छ। साथै, ०.३% को घरमा अन्य

किसिमका व्यवस्था रहेको जसमा केहिको घरमा छुटै खाना खाने घर तथा केहिमा संगोलमा खाना खाने तर परिवारीक रुपमा छुटै मान्यता पाएको पाइन्छ ।

तालिका नं. ११ : भान्छको लागि छुटै कोठाको व्यवस्थाको अवस्था

भान्छको लागि छुटै कोठा व्यवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
छ	१२०	११.३
छैन	९३६	८८.४
अन्य	३	०.३
जम्मा	१०५९	१००

५. खानेपानीको मुख्य स्रोत

खानेपानीको मुख्य स्रोत सम्बन्धी अध्ययन गर्दा यस वडामा रहेको २१.० % घरधुरीले सार्वजनिक धारा, इनार वा कुवाको पानी खानेपानीको मुख्य स्रोतको रुपमा प्रयोग गर्ने गरेको पाईयो भने ७४.३% ले आफ्नै धारा, इनार वा कुवाको पानी खानेपानीको मुख्य स्रोतको रुपमा प्रयोग गर्ने गरेको पाईयो । त्यस्तै ४.६% ले खानेपानीको लागि अन्य स्रोत जस्तै मिनिरल वाटर पानी प्रयोग गर्ने गरेको पाइएको छ । खोलाको पानीलाई खानेपानीको मुख्य श्रोतको रुपमा कसैले पनि उपभोग नगरेको देखियो ।

तालिका नं. १२ : घरधुरीको खानेपानीको मुख्य स्रोत

खानेपानीको मुख्य स्रोत	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
आफ्नै धारा/इनार/कुवा	७७८	७४.३
सार्वजनिक धारा/इनार/कुवा	२२०	२१.०
अन्य	४९	४.६
जम्मा	१०४७	१००

नोट : परिवारको खानेपानीको स्रोत एक भन्दा वढि हुन सक्ने भएकाले बहुउत्तरलाई आधार मानिएको छ ।

६. पानी शुद्धिकरणको विधिको प्रयोग

सुरक्षित पानीको प्रयोगले स्वास्थ्यमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । असुरक्षित पानीको प्रयोग गर्नाले विभिन्न संक्रमण जन्य रोगहरुको सिकार भईन्छ । तसर्थ पानी पिउनु अगाडी यसलाई घरायसी तहमा नै पिउन योग्य बनाउनु अत्यन्त जरुरी हुन्छ । वडाका प्रत्येक घरमा पानी शुद्धिकरणको विधि बारे जिज्ञासा राख्दा ३१.६% घरधुरीले खानेपानी शुद्धिकरणको लागि फिल्टर विधि प्रयोग गरेको पाईयो भने ३८.२% ले पानी उमालेर खाने गरेको पाईयो । त्यस्तै ०.२% घरले सोडिस प्रविधिबाट र ०.३% घरले क्लोरिन प्रयोग गरि पानी शुद्धिकरण गर्ने गरेको पाईयो । अझै पनि २९.२% घरले शुद्धिकरणको कुनै पनि विधि प्रयोग नगरी पानी खाने गरेको अध्ययनले देखाएको छ । कुनै कुनै परिवारमा पानी शुद्धिकरणका लागि १ भन्दा बढि विधिहरु उपयोग गरिएको र सो सम्पूर्ण प्रयोग गर्नेको जानकारी सकेसम्म समावेश गरिएको छ ।

तालिका १३ : घरधुरीले अपनाउने पानी शुद्धिकरणको विधि

पानी शुद्धिकरणको विधि	संख्या	प्रतिशत
उमालेर	४२२	३८.२
फिल्टर	३४९	३१.६
सोडिस	२	०.२
क्लोरिन ट्याबलेट/भोल	३	०.३
केहि पनि विधि प्रयोग नगर्ने	३२३	२९.२
अन्य विधि	६	०.५
जम्मा	११०५	१००

नोट : परिवारको पानी शुद्धिकरण गर्ने तरिका एक भन्दा बढि हुन सक्ने भएकाले बहुउत्तरलाई आधार मानिएको छ ।

७. शौचालयको अवस्था

सरसफाईको बानी व्यवहारको सही अवलम्बनबाट मानिसमा रोग लाग्ने सम्भावना कम हुन्छ । चर्पीको प्रयोग, बालबालिकाको दिसाको उचित व्यवस्थापन, साबुन पानीले हात धुने, वरिपरीको वातावरण स्वच्छ र सफा राख्नु महत्वपूर्ण

व्यवहारहरु हुन् । खुला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा पश्चात प्रायः घरमा शौचालय बनिसकेको अवस्था भएपनि अभैपनि केही घरमा शौचालय नबनिसकेको अवस्था छ । यसै विषयमा वडाका परिवारहरुमा शौचालयको अवस्था बारे सोध्दा ९१४ (८६.३%) घरमा फ्लस/सेप्टी ट्याङ्की भएको शौचालय रहेको पाईयो भने १२७ (१२.०%) घरमा खाल्डे चर्पी रहेको पाईयो । त्यस्तै ०.४% घरमा चर्पी नै नभएको र १.३% अन्य अवस्था पाईएको छ । शौचालयको प्रयोग गर्ने तथा निर्माण उच्च हुदा हुँदै पनि यहाको घरधुरीले ठुलो जनस्वास्थ्य समस्या गराउन सक्नेतर्फ ध्यान दिनु जरुरी छ । यसरी खाल्टे चर्पी प्रयोग गर्ने मानिहसहरुले कतिपय अवस्थामा चर्पी भएको तथा कतिपय अवस्थामा चर्पी नभएको जानकारी पाइएको छ । यसरी खाल्टे चर्पी प्रयोग गर्ने तथा चर्पी नभएकाहरुलाई पक्किचर्पी निर्माण तथा प्रयोगमा जोड दिनुपर्ने देखिन्छ ।

तालिका नं. १४ : घरधुरीको शौचालयको अवस्था

शौचालयको अवस्था	संख्या	प्रतिशत
फ्लस/सेप्टी ट्याङ्की	९१४	८६.३
खाल्डे चर्पी	१२७	१२.०
चर्पी नभएको	४	०.४
अन्य	१४	१.३
जम्मा	१०५९	१००

ट. परिवारमा उपलब्ध सुविधा एवं प्रविधि

बढ्दो आधुनिकरणसँगै घरपरिवारमा आधुनिक सुविधाहरु अत्यावश्यक थालेको छ । टेलिफोन, टेलिभिजन जस्ता सुविधाहरु प्रायः अनिवार्य जस्तै हुँदै गएको अवस्थामा अन्य सुविधाहरु जस्तै कम्प्युटर, ल्यापटप, फ्रिज, इन्टरनेट, सवारी साधन आदि सुविधाहरुको प्रयोग पनि उल्लेख्य मात्रामा बढ्दै गइरहेको छ । यस वडामा ९७.५% घरधुरीमा टेलिफोन/मोबाईल फोनको सुविधा रहेको छ भने ९४.१% मा टेलिभिजनको सुविधा रहेको छ । यसरी नै भने ३१.०% घरमा रेडियो, ५६.९% मा फ्रीज, ५०% मा कम्प्युटर/ल्यापटप सुविधा रहेको छ । यस वडाका ४९.६%

घरधुरीमा इन्टरनेट, २४.४% मा सौर्य उर्जा सुविधा उपलब्ध छ । त्यस्तै ६५.२% घरधुरीमा स्कुटर/मोटरसाइकल जस्ता दुईपांग्रे सवारी रहेको छ भने ७.५% मा चारपांग्रे सवारी साधनको सुविधा उपलब्ध रहेको छ ।

तालिका नं. १५ परिवारमा उपलब्ध सुविधाहरु

घरमा उपलब्ध सुविधाहरु	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
टेलिभिजन	१००१	९४.१
टेलिफोन/मोबाइल फोन	१०३३	९७.५
रेडियो	३२६	३१.०
कम्प्यूटर/ल्यापटप	५३०	५०.०
फ्रीज	६३०	५६.९
इन्टरनेट	५२२	४९.६
स्कुटर/मोटरसाइकल	६९८	६५.२
चार पाङ्ग्रे सवारी साधन	७९	७.५
सौर्य उर्जा	२५६	२४.४

५. बैकिङ्ग सुविधा प्रयोगको स्थिति

राष्ट्रको आर्थिक व्यवस्थालाई सबलिकरण र सुदृढ गर्न बैकिङ्ग क्षेत्रको विशेष भूमिका हुन्छ । हाम्रो जस्तो मुलुकमा बैकिङ्ग क्षेत्रबाट पुऱ्याएको सेवाबाट जनताको आर्थिक र सामाजिक विकासमा सहयोग पुगेको देखिन्छ । यसै सन्दर्भमा वडामा रहेका घरधुरीहरुको बैकिङ्ग स्थितिको अध्ययन गर्दा यस वडाका ९२० (८७.१%) घरधुरीको परिवारको कम्तीमा एक जना सदस्यको नाममा बैंक खाता रहेको पाईयो भने बाँकी १३९ (१२.८%) परिवारको कुनै पनि सदस्यको नाममा कुनै बैंक खाता नरहेको पाईयो । यस्ता बैंक खाताका लागि नगरपालिका तथा विभिन्न निकायबाट दिइने भत्ताहरु सोभै बैंक मार्फत भुत्तानी दिने व्यवस्था भएका कारणले यस्तै संख्याको प्रतिशत बढि भएको हनसकछ ।

तालिका नं १६ : बैकिङ्ग सुविधाको प्रयोग गर्ने घरधुरी

बैंक खाता प्रयोग	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
बैंक खाता भएको	९२०	८७.१
बैंक खाता नभएको	१३९	१२.८
जम्मा	१०५९	१००

१०. कृषियोग्य जमिन भएका परिवारीक विवरण

देशको सर्वाङ्गिक विकासको लागि कृषि एक महत्वपूर्ण क्षेत्र भएता पनि बढ्दो शहरीकरण र बसाई सराईले गर्दा कृषि योग्य जमिन कमी हुँदै गईरहेको छ। करिब ६३ प्रतिशत जनसंख्या रोजगारी तथा जीविकाको लागि निर्भर रहेको एवम् कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा करिब ३२ प्रतिशत योगदान रहेको नेपालको कृषि क्षेत्रमा साना र मझौला किसानहरुको बढी संलग्नता रहेको छ। कृषि प्रणालीमा आधुनिकरण नहुनु, बढ्दो लागत, भूमिको खण्डिकरण, यसमा संलग्न कृषकहरुको उत्पादकत्व कम रहदा यस क्षेत्रबाट श्रमशक्तिको पलायन बढ्दो छ। बढ्दो जनसंख्याको चापलाई धान्न सक्ने गरि खाद्य तथा अन्य आधारभूत आवश्यकता पूरा गर्न कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनु पर्ने जरुरी रहेको छ।

यस वडाका ८२६ (७८.०%) घरधुरीको कृषियोग्य जमिन रहेको छ भने २१३ (२०.१%) को घरधुरी कृषियोग्य जमिन रहेको छैन। यसरी हेर्दा मुख्य आमदानीको स्रोतमा कृषि पेशा अवलम्बन गर्ने जनसंख्या थोरै भएपनि अतिरिक्त आमदानीको स्रोतको रूपमा अबै पनि कृषि रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ।

तालिका नं. १७ : कृषियोग्य जमिन भएका परिवार

कृषियोग्य जमिन	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
कृषियोग्य जमिन भएको घरधुरी	८२६	७८.०
कृषियोग्य जमिन नभएको घरधुरी	२१३	२०.१
अन्य अवस्था	२०	१.९
जम्मा	१०५९	१००

११. महिलाको नाममा जग्गा-जमिनको स्वामित्व

महिलाहरूको आर्थिक, सामाजिक विकास र शशक्तिकरणको लागि संविधानमा महिलाको हक प्रत्याभूत गरिएको छ। यसै परिप्रेक्ष्यमा यस वडामा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणले यस क्षेत्रमा जम्मा ३३९ घरधुरीमा (३२.०%) मात्र महिलाको नाममा जमिन रहेको पाईएको छ। यसरी हेर्दा यस वडामा अझै पनि सम्पत्ति र श्रोतमा महिलाको समान सहभागिता र स्वामित्व हुन नसकेको देखिन्छ। यद्यपी, अन्य विभिन्न कुराहरूमा महिलाहरू पनि प्रमुख साभेदारको रूपमा रहेको पाइन्छ।

तालिका नं. १८ : महिलाको नाममा जग्गा-जमिन भएको घरधुरी

महिलाको नाममा जग्गा जमिन	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
जग्गा जमिन भएको	३३९	३२.०
जग्गा जमिन नभएको	६४२	६०.६
अन्य अवस्था	७८	७.४
जम्मा	१०५९	१००

१२. घरपालुवा पशुपंक्षी भएका परिवार

शहरीकरण, नेपालीहरूको आय आर्जनमा भएको वृद्धि, खाद्य व्यवहारमा परिवर्तन तथा पशुजन्य खाद्य पदार्थको माग बढिरहेको सन्दर्भमा पशुपंक्षी सम्बन्धी अध्ययन एक चासोको विषय हो। यस वडामा नगरपालिकाको अन्य क्षेत्र भन्दा पशुपालनलाई बढी जोड दिएको पाईन्छ। खेती र पशुपालनमा संलग्न परिवारले यसलाई केहि मात्रामा आर्थिक अवस्था सुधार गर्ने उपायको रूपमा पनि लिने गरेको पाईन्छ। ग्रामीण क्षेत्रबाट शहरी क्षेत्रमा रुपान्तरण हुँदै गर्दा पनि यहाँ पशुपालनमा संलग्न घरधुरी पनि उल्लेख्य मात्रामा रहेका छन्। विशेषगरी ग्रामीण समाज, जङ्गल क्षेत्र नजिक, घाँस, चरण आदिको उपलब्धता आदिका कारणले पनि यस क्षेत्रमा पशुपालन उल्लेख्य मात्रामा रहेको छ। पशुपंक्षी पालन क्षेत्रले देशको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा करिब ११ प्रतिशत र कुल कृषि गार्हस्थ उत्पादनमा २६.८ प्रतिशत योगदान गर्दै आएको सन्दर्भमा यस क्षेत्रको विशेष आर्थिक महत्व रही आएको छ।

यस वडामा रहेको ५२.५% घरधुरीमा घरपालुवा पशुपंक्षी रहेको पाईएको छ । यी मध्ये १६% घरधुरीमा खसी/बाखा/भेडा भएको, १९.८% मा कुखुरा/हाँस भएको, १९.७% घरधुरीमा गाई तथा ०.९% मा गोरु भएको, १.६% रहेको पाईएको छ । यसै गरी भैसी पालेका १.७% तथा रांगा पालेका ०.४%, र ०.२% मा सुंगुर/बुंगुर भएको तथा २२.९% मा अन्य घरपालुवा पशुपंक्षी भएको परिवार रहेको छ । ४७.५% घरधुरीमा कुनै घरपालुवा पशुपंक्षी रहेको छैन । यस शिर्षकमा उल्लेख गरिएको अन्यमा प्राय घरहरुमा विरालो, कुकुर, सुगा, खरायो तथा टुर्की रहेका छन् । यस्ता घरपालुवा पशुपंक्षीहरु मानिसहरुको सम्पर्कमा आइरहने भएकाले यिनीहरुको स्वास्थ्यको ख्याल गर्नुपर्ने देखिन्छ । यिनीहरुको स्वास्थ्यसंग मानव स्वास्थ्य प्रत्यक्ष सम्बन्ध भएकाले यि पशुपंक्षीहरुको विशेष ध्यान दिनु पर्नेछ ।

तालिका नं. १९: घरपालुवा पशुपंक्षी भएका घरपरिवार तथा प्रकार

घरपालुवा पशुपंक्षी	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
घरपालुवा पशुपंक्षी भएको परिवार	५५८	५२.५
घरपालुवा पशुपंक्षी नभएको परिवार	५०१	४७.५
जम्मा	१०५९	१००
पालिएका पशुपंक्षीका प्रकार		
गाई भएको घर	२०९	१९.७
गोरु भएको घर	१०	०.९
भैसी भएको घर	१८	१.७
रांगा भएको घर	१	०.४
खसी/बाखा/भेडा भएको घर	१६.९	१६.०
सुंगुर/बुंगुर भएको घर	२	०.२
कुखुरा/हाँस भएको घर	२०९	१९.८
अन्य पशुपंक्षी भएको घर (कुकुर, सुगा, विरालो, खरायो, टुर्की)	२४२	२२.९

खण्ड ग : वातावरण तथा स्वास्थ्य

१. वातावरण सम्बन्धी विवरण

स्वच्छ, सफा एवं स्वस्थ वातावरण मार्फत दिगो विकार गरी वातावरण मैत्री वडा तथा नगरपालिका बनाउन वातावरण संरक्षण गर्नु अपरिहार्य छ । साथै जलवायु परिवर्तन अनुकूलित विकास प्रकृया अगाडी बढाउनु पर्ने अवधारण अनुरूप मानवीय क्रियाकलाप वातावरणीय पक्षमा सकारात्मक असर पार्ने प्रकारको भईरहेको छ । प्लाष्टिकका भोलाको प्रयोग नियन्त्रण एवं नियमन, हानिकारक फोहरमैला व्यवस्थापन, विषादीको कम प्रयोग, वातावरण मैत्री उद्योग तथा प्रविधिको प्रयोग, वातावरण शिक्षा तथा सन्देशमूलक समाग्री उत्पादन र प्रचार प्रसार, वातावरणीय सरसफाई र संरक्षण तथा जनवायु परिवर्तन क्षेत्रमा संस्थागत क्षमता सुदृढिकरण जस्ता विविध कार्यहरुको थालनी राम्रो सुचकको रुपमा लिन सकिन्छ ।

१.१ घर परिसरमा रुख-बिरुवा

नागार्जुन नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको वातावरणलाई स्वच्छ, सफा र हराभरा बनाउने नीति लिएर अगाडी बढेको छ । नगरपालिकाले स्थानीय बासिन्दाहरुलाई आफ्नो घर परिसरमा रुख विरुवा लगाउन प्रोत्साहन गरिरहेको छ, र विभिन्न किसिमका बिरुवाहरु पनि वितरण गरिएको परिप्रेक्ष्यमा यस वडा नं ७ मा गरिएको घरधुरी सर्वेक्षणमा केहि वातावरणसंग सम्बन्धित विवरणहरु पनि संकलन गरिएको थियो । जसअनुसार सर्वेक्षणबाट जम्मा १०५९ घरधुरी मध्ये जम्मा ५०८ घरधुरी (४७.९%) को घर परिसरमा विभिन्न किसिमका रुख-बिरुवाहरु लगाईएको पाईयो । यसलाई आधार मान्नका लागि कम्तिमा घर आगनमा २ वटा रुख विरुवा लगाउनुपर्ने कुरालाई आधार मानिएको छ । रुख विरुवालाई सौन्दर्य, प्रकृति तथा मानव स्वास्थ्यका लागि अति नै महत्वपूर्ण प्राण वायु दिने स्रोतको रुपमा लिइएको छ ।

तालिका नं. २० : घरका परिसरमा रुख विरुवाको अवस्था

घर परिसरमा रुख विरुवाको अवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
घर परिसरमा रुख विरुवा भएको	५०८	४७.९
घर परिसरमा रुख विरुवा नभएको	५५१	५२.१
जम्मा	१०५९	१००

१.२ घर परिसरमा करेसावारी

विभिन्न सिजनल फलफूल तथा खानेकुराका लागि करेसावारीको अत्यन्तै महत्वपूर्ण भुमिका हुन्छ। वढ्दो शहरीकरणमा करेसावारीलाई छुट तथा कौसीमा लगाउने चलन वढ्दै गएको पाइन्छ। यसबाट पनि मानिसहरुमा खानेकुराका विभिन्न प्रजातीहरुमा पहुँच पुग्ने गरेको छ। यस अध्ययनमा भने करेसावारीलाई आफ्नै घरको वरीपरि लगाइएको अवस्थालाई चित्रण गरिएको छ। यस वडामा १४.३% को मात्र आफ्नै करेसावारी रहेको पाइन्छ।

तालिका नं. २१ : घर परिसरमा करेसावारीको अवस्था

घर परिसरमा करेसावारीको अवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
घर परिसरमा करेसावारी भएको	१५३	१४.३
घर परिसरमा करेसावारी नभएको	९०६	८५.७
जम्मा	१०५९	१००

१.३ वर्षातको पानी संकलन तथा मण्डारण

परम्परागत रूपमै हाम्रो खेतीपाती आकाशे पानीमा निर्भर हुँदै आईरहेको छ। अर्को तिर पानीको स्रोतको सिमितले दैनिक घरायसी प्रयोजन तथा करेसावारी आदिमा खेती गर्नको लागि कठिनाई हुँदै गईरहेको छ। यसको समाधानको रूपमा वैकल्पिक उपायहरु जस्तै थोपा सिचाई, हाते पम्प तथा आकाशे पानी संकलन गरी प्रयोगमा ल्याउन सकिन्छ। आकाशे पानी संकलन स्थिति हेर्दा वडाका अधिकांश घरहरुमा वर्षातको समयमा आकाशको पानी संकलन गर्ने व्यवस्था नभएको पाईयो। यस सर्वेक्षणमा ३६ घरधुरीमा मात्र आकाशको पानी संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाईएको पाईयो भने बाँकी १०२३ घरधुरीमा यो

व्यवस्था नभएको पाईयो । यसमा नियमित रूपमै वर्षातको पानीलाई कुनै निश्चित संरचना बनाएर प्रयोग गर्ने गरेकोलाई मात्र आधार मानिएको छ ।

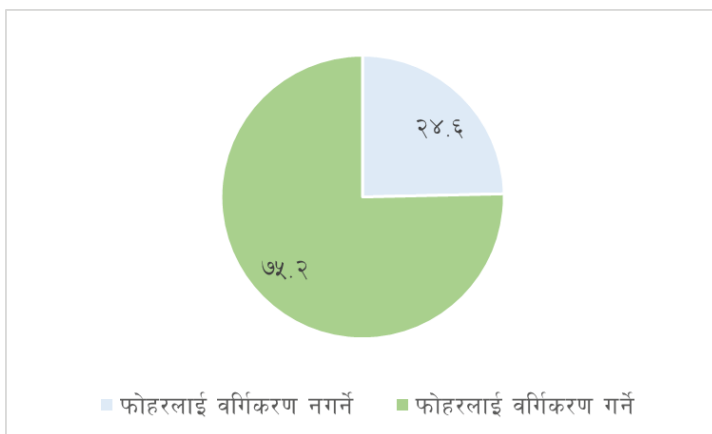
तालिका नं.२२ : वडाका घरहरुमा वर्षातको पानी संकलन तथा भण्डारण व्यवस्था

वर्षातको पानी प्रयोग गर्ने व्यवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
पानी संकलन गर्ने व्यवस्था भएको	३६	३.४
पानी संकलन गर्ने व्यवस्था नभएको	१०२३	९६.४
जम्मा	१०५९	१००

१.८ फोहरमैला व्यवस्थापनको अवस्था

प्रकृति, वातावरण र मानव स्वास्थ्य विचको अन्तर सम्बन्धमा अहम भूमिका खेल्ने फोहरमैलाको व्यवस्थापनले मानव जीवन दीर्घायु बनाउन सहयोग पुग्छ । बढ्दो जनसंख्या सगैं बढिरहेको फोहरमैलाको कारणले वातावरण प्रदुषण, विभिन्न प्रकारको रोगको कारण अस्वस्थ, खेती योग्य भूमीको क्षयीकरण आदि हुने सन्दर्भमा यस वडामा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी जानकारी पनि लिईएको थियो । सर्वेक्षणबाट २४.८% घरधुरीले सड्ने र नसड्ने फोहरलाई छुट्याएर नराख्ने गरेको पाईयो भने ७५.२% घरधुरीले यसरी वर्गीकरण गर्ने गरेको बताए ।

चित्र नं. ११ : वडाको फोहर व्यवस्थापनको अवस्था

१.५ फोहरमैला व्यवस्थापन तथा प्रविधि

घरायसी फोहर मैला व्यवस्थापन कसरी गर्नहुन्छ भन्ने प्रश्नमा ६७.८% घरधुरीमा कम्पोष्ट गर्ने, ६५.५% घरधुरीमा फोहर जलाएर व्यवस्थापन गर्ने बताए। साथै, २५.९% घरधुरीमा नगरपालिकाको गाडीले फोहर लग्ने बताए भने ३.१% घरधुरीमा भने नजिकको खोलामा लागि फाल्ने र ०.८% घरधुरीले सार्वजनिक ठाँउमा फाल्ने बताए। यसमा बहुउत्तरलाई पनि आधार मानिएको छ। जसमा एक परिवारमै पनि विभिन्न प्रयोगहरू गर्ने गरिएको पाइयो। सार्वजनिक स्थान, खोलानालामा फोहर गर्ने मानिसहरू अबै उच्च रहेकोमा यस्ता प्रयोगहरूलाई निरुत्साहित गर्नुपर्ने देखिन्छ, जसबाट समग्र वडाको जनस्वास्थ्यको अवस्थामा सुधार ल्याउनका लागि मद्दत गर्नेछ।

तालिका नं. २३: फोहर मैला व्यवस्थापनको अवस्था

फोहर मैला व्यवस्थापन विधि	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
कम्पोष्ट	७१८	६७.८
फोहर जलाउने	७०४	६५.५
नगरपालिकाको गाडीमा पठाउने	२७४	२५.९
नजिकको खोला-ढलमा फाल्ने	३३	३.१
सार्वजनिक ठाँउमा फाल्ने	८	०.८
अन्य	१६	१.५

नोट : परिवारको फोहोर मैलो व्यास्थापन गर्ने विधि एक भन्दा बढि हुन सक्ने भएकाले बहुउत्तरलाई आधार मानिएको छ।

२. स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण

गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सबै जनताको पहुँच मार्फत स्वस्थ्य र सबल नागरिक विकास गर्दै सबै वर्ग, क्षेत्र र समुदायका नागरिकहरूको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क रुपमा उपलब्ध गराउने, शिशु तथा बाल मृत्यु दर घटाउने, औषत आयु

बढाउने र पोषणयुक्त खाना उपलब्धता स्वास्थ्य क्षेत्रका प्रमुख कार्यहरु हुन् । राज्यको स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा रणनीति एवम् दिगो विकासको अवधारणा अन्तर्गत पनि स्वास्थ्य सेवाहरु विश्वव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्ने लक्ष्य राखेको परिप्रेक्ष्यमा समुदायमा व्याप्त विभिन्न रोगहरुको समयमै निदानको लागि समुदाय स्तरमै गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँच पुऱ्याउने नेपाल सरकारले पहिलो प्राथमिकतामा राखेको छ । यसका लागि पनि स्थानिय स्तरमा स्वास्थ्यलाई असर गर्ने विविध कुराको तथ्याकं अद्यावधिक गर्नु आवश्यक हुन्छ।

२.१ सूतीजन्य पदार्थ सेवनको अवस्था

नागरिकको स्वास्थ्यमा प्रतिकुल असर पार्ने सूतीजन्य पदार्थ तथा मदिरा जन्य पदार्थको विज्ञापन तथा प्रवर्द्धनमा बन्देज लगाउने सरकारी कानून तथा रणनीति भए पनि नेपालमा सूतीजन्य पदार्थको प्रयोगमा कमी आएको छैन । सूतीजन्य पदार्थ उत्पादन तथा बिक्री वितरणमा उच्च करद्वारा निरुत्साहित गर्ने सरकारी नीति भए पनि यसको प्रयोग व्यापक रूपमा भएको पाईन्छ। यस वडामा धुम्रपान/सूतीजन्य पदार्थ सेवनको अवस्था बारेको विवरण संकलन गर्दा १०५९ घरधुरी मध्ये ४८२ (४५.४%) घरधुरीमा धुम्रपान/सूतीजन्य पदार्थ सेवन गर्ने मानिस भएको पाईयो । यो जानकारी घरमुलीवाट प्राप्त गरेका हुनाले कोहि कतै लुकी छिपी धुम्रपान गर्ने मानिसहरुको जानकारी यसमा साविष्ट नहुन सक्छ । साथै, घरमुलीले नै लज्जाबोधका कारण सही जानकारी नदिएको हुन सक्छ ।

तालिका नं. २४ :सूतीजन्य पदार्थ सेवनको अवस्था

सूतीजन्य सेवनको अवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
सूतीजन्य पदार्थ सेवन गर्ने	४८२	४५.४
सूतीजन्य पदार्थ सेवन नगर्ने	५७७	५४.६
जम्मा	१०५९	१००

२.२ मद्यपान सेवनको अवस्था

मद्यपान सेवन सम्बन्धी विवरण संकलन गर्दा यस वडामा १०५९ घरधुरी मध्ये ९० घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यले मद्यपान सेवन गर्ने पाईयो । जसमा कुनै पनि प्रकारको मद्यपान नगर्ने घरधुरी ९६९ रहेको पाइयो । नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषदद्वारा गरिएको नसर्ने रोगको रिक्स फ्याक्टर सर्वेक्षणमा मद्यपान तथा सुर्तीजन्य पर्दाथको सेवनलाई प्रमुख कारणका रूपमा लिईएको थियो । यस वडामा पनि ८.४% घरधुरीमा कोहि १ सदस्यले मद्यपान सेवन गर्दा यसको असरवाट मानव स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने निश्चित रहेको छ । अभै पनि यो जानकारी परिवारको घरमुलीवाट मात्र लिइएको कारण पूर्ण नहुन पनि सक्छ । यो मद्यपान सेवनको अवस्था अभै वढि रहन सक्छ ।

तालिका नं. २५ : मद्यपान सेवनको अवस्था

मद्यपान सेवनको अवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
मद्यपान सेवन गर्ने	९०	८.४
मद्यपान सेवन नगर्ने	९६९	९१.६
जम्मा	१०५९	१००

२.३ अपाङ्गताको विवरण

नेपालमा कुल जनसंख्याको १.९४% अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु रहेका छन् । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु मध्ये शारीरिक अपाङ्गता भएका ३६.३ प्रतिशत रहेका छन् । नेपालको संविधानले अपाङ्गता भएका नागरिकलाई विविधताको पहिचान सहित मर्यादा र आत्मसम्मान पूर्वक जीवनयापन गर्न पाउने र सार्वजनिक सेवा तथा सुविधामा समान पहुँचको हक स्थापित गरेको छ । राज्यले समुदायमा आधारित पुर्नस्थापना कार्यक्रम, पूर्ण अशक्त र अति अशक्तहरुका लागि सामाजिक सुरक्षा भत्ता, व्यावसायिक तथा सीप मूलक तालिम, रोजगार तथा स्वरोजगार, निजामती सेवामा आरक्षण आदि कार्यक्रमहरु संचालन गरेको छ । यस वडा नं ७ मा अपाङ्गताको विवरण संकलन गर्दा १०५९ घरधुरी मध्ये जम्मा ३८ जना घरधुरीमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु भएको पाईयो । जसमा शारीरिक

अपांगता भएका घरधुरी १०, मानसिक अपांगताको घरधुरी १९, बहिरोपना भएका २, दृष्टिविहिन १ तथा वोल्न नस्कने मानिस भएको घरधुरी ४ रहेको छ। अपाङ्गताको विवरणलाई यसको परिचय पत्रबाट अद्यावधिक गर्ने चलन छ, तर परिवारमा अपाङ्गता भएका मध्ये १७ घरधुरी वा १७ जनाले मात्र यस्ता परिचय पत्र प्राप्त गरेको देखियो।

तालिका नं. २६ : अपाङ्गताको अवस्था

परिवारमा अपाङ्गताको अवस्था	घरधुरी संख्या
अपाङ्गता भएको	३८
अपाङ्गता नभएको	१०२१
जम्मा	१०५९
शारीरिक अपाङ्गताको को परिचय पत्रको अवस्था	घरधुरी संख्या
परिचय पत्र भएको	१७
अपाङ्गताको किसिम	घरधुरी संख्या
मानसिक समस्या	२१
शारीरिक अपाङ्गता	१०
बहिरोपना	२
दृष्टि विहिन	१
वोल्न नस्कने	४

२.४ दीर्घ/नसर्ने रोग सम्बन्धि विवरण

नसर्ने रोग यस्ता रोगहरु हुन् जुन लामो अवधि र साधारणतया सुस्त गतिमा प्रभाव पार्ने गर्दछ। मृत्यु निम्त्याउने रोगहरु मध्ये नसर्ने रोग पहिलो स्थानमा पर्दछ। नसर्ने रोगहरु विशेष गरी अस्वस्थकर जीवन शैली वा जोखिमपूर्ण व्यवहारहरु जस्तै सूर्तीजन्य पदार्थको सेवन, मदिरापान, अपर्याप्त शारीरिक सक्रियता, अस्वस्थकर खानपिन आदि कारणबाट लाग्दछ। यस वडा नं.७ मा दीर्घ/नसर्ने रोग सम्बन्धी विवरण संकलन गर्दा १०५९ घरधुरी मध्ये ४५० (४२.५%) घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यमा दीर्घ/नसर्ने रोग लागेको पाईयो।

यसरी तथायाङ्गलाई हेर्दा भन्दाै २ मध्ये १ घरपरिवार यस्ता रोगबाट पिडित देखिन्छ ।

तालिका नं. २७ : दीर्घ/नसर्ने रोगको अवस्था

दीर्घ/नसर्ने रोगको अवस्था	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
दीर्घ/नसर्ने रोग भएको	४५०	४२.५
दीर्घ/नसर्ने रोग नभएको	६०९	५७.५
जम्मा	१०५९	१००

दीर्घ/नसर्ने रोग लागेका व्यक्ति भएका घरपरिवार मध्ये जम्मा ४३६ घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यमा उच्च रक्तचापको समस्या रहेको पाइयो भने ७८ घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यमा मधुमेह, १ घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यमा क्यान्सर रहेको पाइयो । त्यस्तै २१ घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यमा मुटु सम्बन्धी रोग र ११ घरधुरीका कुनै न कुनै सदस्यमा मृगौला सम्बन्धी समस्या रहेको पाइयो । वाथको समस्या १० घरधुरी तथा दमको समस्या २४ घरका सदस्यहरूमा पाइयो । यसरी तथायाङ्गलाई हेर्दा नसर्ने रोगमा उच्च रक्तचाप तथा मधुमेह नै मुख्य स्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको पाइन्छ । यसरी कुल घरधुरी मध्येमा ६४ घरपरिवारबाट विगत ५ वर्षमा कोहि न कोहि सदस्यको नसर्ने रोगका कारण मृत्यु भएको पाइयो । यस्ता कारणहरू मध्ये उच्च रक्तचाप तथा क्यान्सर प्रमुख कारण रहेको पाइयो ।

तालिका नं. २८ : दीर्घ/नसर्ने रोगहरूको बर्गिकरणको अवस्था

दीर्घ/नसर्ने रोगहरूको बर्गिकरण	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
उच्च रक्तचाप	४३६	९७.८
मधुमेह	७८	१७.५
क्यान्सर	१	०.२
मुटुको समस्या	२१	४.७
मृगौलाको रोग	११	२.५
नसाको रोग	५	०.८

दीर्घ/नसर्ने रोगहरुको बर्गिकरण	घरघुरी संख्या	प्रतिशत
वाथ	१०	२.२
पेटको समस्या	३	०.५
कलेजोको समस्या	१	०.२
कुष्ठरोग	१	०.२
कोलस्टेरोल	३	०.७
दम	२४	५.४
नाकको समस्या	१	०.२

तालिका नं २९. विगत ५ वर्षमा दीर्घ/नसर्ने रोगका कारण कोहि एक सदस्य मृत्यु भएका परिवार

दीर्घ/नसर्ने रोगका कारण मृत्यु	घरघुरी संख्या	प्रतिशत
दीर्घ/नसर्ने रोगका भएको	६४	६
विगत ५ वर्षमा परिवारको सदस्यको मृत्युको कारण		
परिवारको सदस्यको मृत्युको कारण	घरघुरी संख्या	प्रतिशत
उच्चरक्तचाप तथा मुटुरोग	२१	३९.६
मधुमेह	३	५.७
क्यान्सर	१०	१८.९
किड्को रोग	१	१.९
अल्जाइमर	१	१.९
दम	८	१५.१
दुर्घटना/भुकम्प	१	१.९
जन्डिस	१	१.९
मृगौला रोग	५	९.४
थाहा छैन	१	१.९

परिवारको सदस्यको मृत्युको कारण	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
स्त्री रोग	१	१.९
नशा रोग	२	३.८
वृद्ध उमेर	१	१.९

२.५ स्वास्थ्य सेवाको प्रयोग

भौगोलिक र जनसंख्याको अनुपातका आधारमा मापदण्ड बनाई बढीमा ३० मीनेट दूरीमा कम्तिमा एक गाउँ एक स्वास्थ्य संस्था स्थापना गरिने विषयमा राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०७१ मा उल्लेख गरिएको छ। स्वास्थ्य सेवाका लागि स्थानीय सरकारलाई अधिकार सम्पन्न र जनउत्तरदायी बनाउँदै स्वास्थ्य संस्थाबाट प्रदान गर्ने सेवा गुणस्तरीय, प्रभावकारी र भरपर्दो ढङ्गले लागु गर्दै जाने नीति अन्तर्गत अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकीबाट सेवा प्रदान गरिदै आइरहेको छ भने निजी क्षेत्र अन्तर्गत प्राईभेट अस्पताल, पोली क्लिनिक, औषधी पसलहरुबाट सेवा पुऱ्याउदै आइरहेका छन्। यसै सन्दर्भमा यस वडाका बासिन्दाहरुलाई विरामी पर्दा सबै भन्दा पहिले उपचारका लागि कहाँ जानु हुन्छ भन्ने स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी प्रश्नमा १०५९ घरधुरी मध्ये सबै भन्दा धेरै ६४.२% घरका सदस्यले अस्पताल जाने बताए भने २३.३% परिवारले सरकारी हेल्थपोष्टमा जाने बताए। अन्य महत्वपूर्ण स्थानहरुमा ओषधी पसल ५.९% तथा निजि क्लिनिक ५.८% जाने गरेको पनि पाइयो।

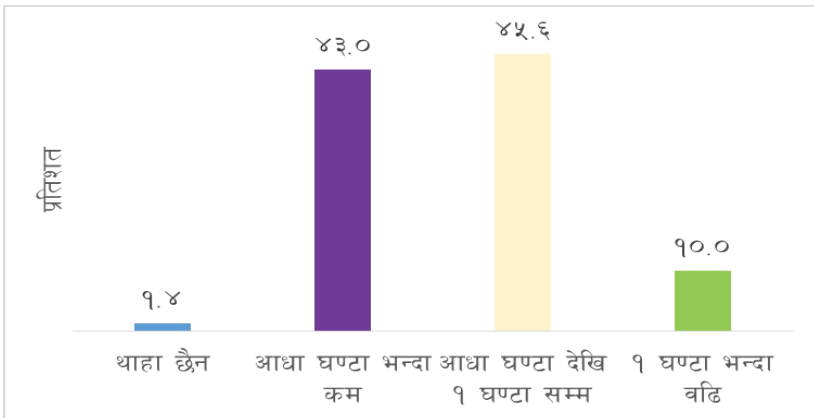
तालिका नं. ३० विरामी पर्दा उपचारका लागि सर्वप्रथम जाने ठाउँ

उपचार गर्न जाने ठाउँ	घरधुरी संख्या	प्रतिशत
सरकारी हेल्थ पोष्ट	२४७	२३.३
औषधी पसल	६२	५.९
अस्पताल	६७४	६४.२
निजी क्लिनिक	६७	५.८
धामी भक्ती	८	०.८
जम्मा	१०५९	१००

२.६ स्वास्थ्य संस्था जान लाग्ने समय

स्वास्थ्य संस्थाको पहुँच/पायकताले पनि सरकारी स्वास्थ्य सेवा उपभोगमा प्रभाव पार्ने हुँदा सर्वेक्षणमा तपाईंको घरबाट नजिकको सरकारी स्वास्थ्य संस्था जान कति समय लाग्छ भन्ने प्रश्नमा सबै भन्दा धेरै ४५.६% घरका सदस्यले आधा घण्टा देखि १ घण्टाभित्र पुग्ने बताए। त्यस्तै ४३.०% घरका सदस्य आधा घण्टा भित्र र १०.०% घरका सदस्यले १ घण्टा भन्दा बढी समयमा सरकारी स्वास्थ्य संस्था पुग्ने बताए। साथै १.४% घरघुरीले दुरी थाहा छैन भन्ने जवाफ दिएका थिए।

चित्र नं. ३१. उपचार गर्ने स्वास्थ्य संस्था जान लाग्ने समय

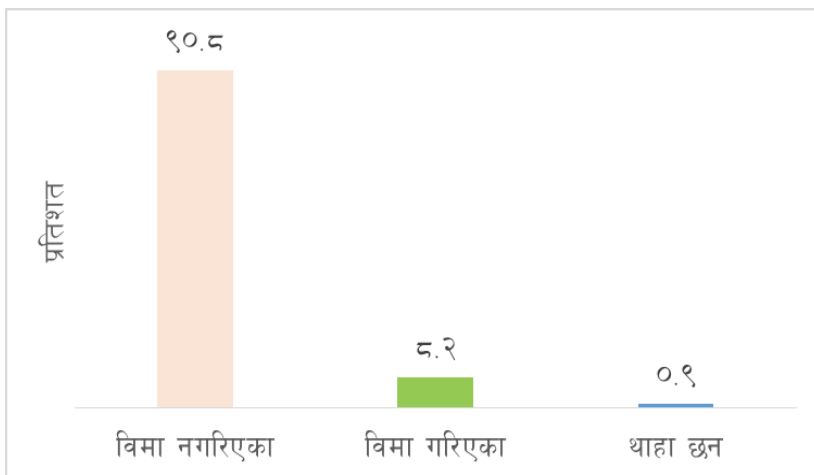
२.७ स्वास्थ्य वीमाको अवस्था

आर्थिक रूपमा सबल नभएका नागरिकहरूलाई राहत प्रदान गर्न धेरै जसो देशहरूमा सामाजिक वीमा योजना सञ्चालन गर्दै आएका छन्। आधार भूत रूपमा रहेको स्वास्थ्य सेवा निकै खर्चिलो हुनु र अधिकांश परिवारको आर्थिक अवस्था कमजोर रहेको सन्दर्भमा स्वास्थ्य वीमाको सान्दर्भिकता देखिन्छ। हरेक नागरिकको असल स्वास्थ्य, स्वच्छ वातावरण तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने उद्देश्य राखी यस नागार्जुन नगरपालिका अगाडी बढिरहेको छ। राष्ट्रिय स्वास्थ्य विमाको तथ्याकं हेर्दा स्वास्थ्य सेवाका

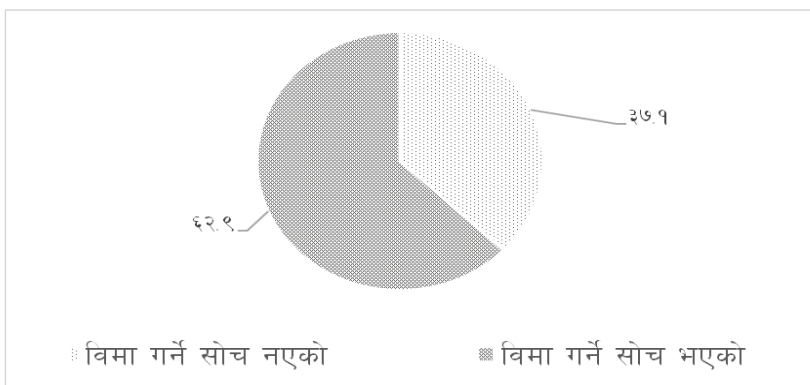
लागि घरपरिवारले प्रत्यक्ष रूपमा गरिने खर्च सरकारी तथा गैह्र सरकारी क्षेत्रबाट गरिने खर्च भन्दा अधिक देखिएको छ । तसर्थ जनताको उपचार खर्च व्यवस्थापन गर्ने दिगो र भरपर्दो समाधानको उपाय भनेको स्वास्थ्य वीमा नै हो । पैसा नभएर उपचारबाट बञ्चित हुनु पर्ने अवस्थाबाट जनतालाई छुटकारा दिन नेपाल सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालय स्वास्थ्य वीमा बोर्ड मार्फत आवश्यक ऐन कानून, निर्देशिका बनाई 'सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा कार्यक्रम' सञ्चालन भइरहेको छ । यस सम्बन्धी अध्ययन यस वडा नं. ७ को घरधुरी सर्वेक्षणमा गरिएको छ ।

यस वडाका अधिकांश ९०.८% घरका परिवारहरूले स्वास्थ्य वीमा नगरेको पाईयो । केवल ८.२ प्रतिशत घरधुरीका कुनै १ सदस्यले स्वास्थ्य वीमा गरेको पाईयो भने ०.९% घरधुरीको उत्तरदाताबाट थाहा नभएको भन्ने जवाफ आएको थियो । स्वास्थ्य वीमा नगरेका घरपरिवारलाई भविष्यमा वीमा गर्ने सोच गर्नु भएको छ कि छैन भन्ने प्रश्नमा ६२.९% घरका परिवारले वीमा गर्ने सोच भएको बताउनु भयो ।

चित्र नं. १५ : स्वास्थ्य वीमाको अवस्था
स्वास्थ्य वीमाको अवस्था

चित्र नं. १५ : वडामा स्वास्थ्य वीमा गर्ने सोचको अवस्था

२.८ जेष्ठ नागरिक भत्ता वितरण अवस्था

यस वडाका १६४ सदस्यहरूले जेष्ठ नागरिक वृद्धा भत्ता पाइराखेका, ५५ घरवाट एकल महिला भत्ता पाइराखेका तथा ९३ परिवारवाट विधवा भत्ता पाइराखेको अवस्था पाइयो । जनसंख्या हेर्दा ७० वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या २२३ रहेको र ६० वर्षदेखि ६९ वर्षसम्मका मानिसहरू ५२५ प्रतिशत रहेको पाइएको थियो । यस्ता खालका भत्ता नपाउने धेरैले नेपाल सरकार तथा अन्य निकायवाट पेन्सन पाइराखेको पाइयो ।

तालिका नं.३२ जेष्ठ नागरिक भत्ता पाइराखेका घरधुरीहरू

भत्ताको किसिम	घरधुरी
जेष्ठ नागरिक भत्ता प्राप्त गर्ने (अन्य)	१५३
जेष्ठ नागरिक भत्ता प्राप्त गर्ने (दलित)	११
एकल महिला भत्ता प्राप्त गर्ने	५५
विधुवा भत्ता प्राप्त गर्ने	९३
अति आंशिक अपाङ्गता भत्ता प्राप्त गर्ने	१०
बालबालिका सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने	२
जेष्ठ नागरिक औषधी भत्ता प्राप्त गर्ने	१९४
जम्मा	३२९

स्रोत : ७ नं. वडा कार्यालय

परिच्छेद-४

सार्वजनिक विवरण

नागार्जुन नगरपालिका ७ नं. वडामा रहेका सार्वजनिक विवरण

४.१ सार्वजनिक शौचालय सम्बन्धि विवरण

क्रसं	नाम	वडा नं.	गाउँ/टोल	महिला कोठा संख्या	पुरुष कोठा संख्या	पानीको व्यवस्था (छ/छैन)
१	स्थानापति महिला समुह सार्वजनिक शौचालय	७	दवाडी टोल	१	१	छैन

४.२ धार्मिक स्थल (मन्दिर, गुम्बा) सम्बन्धी विवरण

क्रसं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना (टोल)	व्यवस्थापन समिति गठन छ/छैन	व्यवस्थापन समिति सदस्य संख्या	न.पा.मा दर्ता भएको/ नभएको
१	विन्दाबासिनी मन्दिर	स्विजरल्याण्ड पार्क	छैन	-	नभएको
२	पञ्चकन्या मन्दिर	वादलकोट	छैन	-	नभएको

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना (टोल)	व्यवस्थापन समिति गठन छ/छैन	व्यवस्थापन समिति सदस्य संख्या	न.पा.मा दर्ता भएको/नभएको
३	घटाल बाबा	गौरा पोखरी	छ	७ जना	का.म.न.पा
४	कोदार देवी मन्दिर	दहचोक	छैन	-	नभएको
५	घाटकी देवी मन्दिर	भेडेचौर	छैन	-	नभएको
६	दुगिनी देवी मन्दिर	दहचोक	छैन	-	नभएको
७	पुर्णेश्वर महादेव मन्दिर	दहचोक	छैन	-	नभएको
८	शिव भुत्तेश्वर महादेव मन्दिर	दहचोक	छैन	-	नभएको
९	बद्रि नारायण धाम तथा नारायण पोखरेल स्मृती प्रतिष्ठान	दहचोक	छ	१६ जना	जि.वि.स/ का.म.न.पा.
१०	सेती देवी मन्दिर	चौतारा गाउँ	छैन	-	नभएको
११	दक्षिण काली मन्दिर	गैरी गाउँ	छैन	-	नभएको
१२	वदनेश्वर महादेव मन्दिर	चौतारा गाउँ	छैन	-	नभएको
१३	कौण्डु भगवती मन्दिर	कौण्डु गाउँ	छैन	-	नभएको
१४	चन्द्रलोक प्रकाशेश्वर महादेव मन्दिर	दहचोक	छैन	-	नभएको
१५	चालिसे कुमारी मन्दिर	सोतीगाउँ	छ	७ जना	भएको
१६	पञ्चकन्या मन्दिर	सोतीगाउँ	छैन	-	नभएको
१७	महाकाल मन्दिर	महाकाल	छैन	-	नभएको

क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना (टोल)	व्यवस्थापन समिति गठन छ/छैन	व्यवस्थापन समिति सदस्य संख्या	न.पा.मा दर्ता भएको/नभएको
१८	जनकल्याणेश्वर महादेव मन्दिर	रामकोट	छैन	-	नभएको
१९	पञ्चकन्या देवी मन्दिर	पुरीगाउँ	छ	-	भएको
२०	समानता दशनामी समाज गुठी	पुरीगाउँ	छ	११ जना	भएको
२१	सिद्धेश्वर महादेव मन्दिर	रामकोट	छ	७ जना	भएको
२२	शान्तेश्वर महादेव मन्दिर	रामकोट	छ	११ जना	भएको
२३	इन्द्रायणी मन्दिर	गोतामथोक	छ	७ जना	भएको
२४	गौतम कुल पुजा प्रतिष्ठान गुठी	गौतम गाउँ	छ	१३ जना	भएको
२५	श्रीकृष्ण मन्दिर	गौतम टोल	छ	९ जना	भएको
२६	शिव मन्दिर	दवाडी टोल	छैन	-	नभएको
२७	तल देवी मन्दिर (स्थापनापति देवी मन्दिर)	स्यूचाटार	छैन	-	नभएको
२८	कृष्ण मन्दिर	स्यूचाटार	छैन	-	नभएको
२९	दवाडी कुल पुजा मन्दिर (क)	स्यूचाटार	छ	११ जना	नभएको
३०	दवाडी कुल पुजा मन्दिर (ख)	स्यूचाटार	छ	९ जना	नभएको
३१	कालिदेवी मन्दिर	हसन्टार	छैन	-	नभएको

क्रसं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना (टोल)	व्यवस्थापन समिति गठन छ/छैन	व्यवस्थापन समिति सदस्य संख्या	न.पा.मा दर्ता भएको/नभएको
३२	दक्षिणकाली मन्दिर	हसन्टार	छैन	-	नभएको
३३	सुन्दरदेवी मन्दिर	हसन्टार	छैन	-	नभएको
३४	जलदेवी मन्दिर	हसन्टार	छैन	-	नभएको
३५	वनदेवी मन्दिर	हसन्टार	छैन	-	नभएको
३६	बिन्दावासिनी मन्दिर	हसन्टार	छैन	-	नभएको
३७	कमलेश्वर महादेव मन्दिर	टियारीटार	छैन	-	नभएको
३८	हसन्टार आनी गुम्बा	हसन्टार	छ	१९ जना	साविक स्यूचाटार गा.वि.स.

४.३ वन उपभोक्ता समिति वा समुह सम्बन्धि विवरण

क्रसं.	संस्थाको नाम	गाउँ/टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१	चापाको वन उपभोक्ता समिति	दहचोक	२०५२	जिल्ला वन कार्यालय	९ जना
२	आदुवारी वन उपभोक्ता समिति	सोतीगाउँ	२०३७	जिल्ला वन कार्यालय	११ जना
३	भाँक्रीवास वन उपभोक्ता समिति	गोतामथोक	२०४३	जिल्ला वन कार्यालय	११ जना
४	हसन्टार वन उपभोक्ता समिति	हसन्टार	२०६२	जिल्ला वन कार्यालय	११ जना

४.४ खानेपानी उपभोक्ता समिति वा समुह सम्बन्धि विवरण

क्रसं	संस्थाको नाम	गाउँ/टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१	सिमाखोल्चे क्वाकेचौर खानेपानी	दहचोक	-	खानेपानी संस्था	९ जना
२	तारकेचौर खानेपानी उपभोक्ता समिति	दहचोक	-	-	७ जना
३	दक्षिणकाली खानेपानी उपभोक्ता समिति	गैरीगाउँ	-	-	७ जना
४	मसरगैन्हा खानेपानी उपभोक्ता समिति	गैरीगाउँ	-	खानेपानी संस्था	७ जना
५	कौण्डु भगवती खानेपानी उपभोक्ता समिति	कौण्डु	-	खानेपानी संस्था	७ जना
६	शान्तिनगर खानेपानी उपभोक्ता समिति	शान्तिनगर	-	खानेपानी संस्था	९ जना
७	सोतीगाउँ वाशुकी खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता समिति	सोतीगाउँ	२०७३	नागार्जुन न.पा.	७ जना
८	हसन्टार बृहत खानेपानी उपभोक्ता समिति	हसन्टार	-	-	-
९	टियारीटार खानेपानी उपभोक्ता समिति	हसन्टार	-	-	-

४.५ महिला समुह तथा कृषक समुह सम्बन्धि विवरण

क्रसं	संस्थाको नाम	गाउँ/टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१	बिन्दावासिनी महिला समुह	दहचोक	-	-	७ जना
२	कोदार देवी महिला समुह	दहचोक	२०७५/२/३१	नागार्जुन नगरपालिका	९ जना
३	दुगिनी देवी बाखा पालन समुह	दहचोक	-	-	७ जना
४	सामाजिक संस्कार समाज	दहचोक	२०७५/७/१८	नागार्जुन नगरपालिका	७ जना
५	कौण्ड भगवती महिला समुह	कौण्डु गाउँ	-	नागार्जुन नगरपालिका	७ जना
६	ॐ पञ्चकन्या यूवा क्लव	दहचोक	२०७५/११/१७	नागार्जुन नगरपालिका	७ जना
७	जनकल्याणीश्वर महिला समुह	शान्तिनगर	-	-	७ जना
८	वनदेवी महिला समुह	कुमाहिटी	-	-	-
९	जागरण महिला समुह	सोतीगाउँ	२०६७	महिला विकास समिति	७ जना
१०	सामुदायिक महिला कृषक समुह	सोतीगाउँ	२०७४	नागार्जुन नगरपालिका	७ जना
११	जनकल्याणेश्वर महिला समुह	रामकोट	-	-	७ जना
१२	रामकोट सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	रामकोट	२०६७	अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र	९ जना

क्रसं	संस्थाको नाम	गाउँ/टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१३	पञ्चकन्या कृषक महिला समुह	पुरीगाउँ	-	-	-
१४	आर्दश महिला समुह	गोतामथोक	२०५४/०५५	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	-
१५	हरियाली महिला समुह	गोतामथोक	२०७४	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	९ जना
१६	नविना कृषि फर्म	गौतम गाउँ	२०७३/२/२०	राजस्व विभाग	१ जना
१७	प्रतिमा कृषि फर्म	गौतम गाउँ	२०७५/१/२५	राजस्व विभाग	१ जना
१८	स्थाना पति देवी महिला समुह	दवाडी टोल	-	-	-
१९	स्थाना पति देवी सामाजिक स्थल	दवाडी टोल	-	-	-
२०	श्री शुभ श्री महिला विकास समिति	गोतामथोक	-	नागार्जुन न.पा.	९ जना
२२	आमा समुह	हसन्टार	-	-	७ जना
२३	कालीदेवी महिला समुह	हसन्टार	-	-	९ जना
२४	जलदेवी महिला समुह	हसन्टार	-	-	५ जना
२५	वनदेवी महिला समुह	हसन्टार	-	-	-
२६	महिला ससक्तिकरणका लागि (जोशिला पाइला)	हसन्टार	२०७५	नागार्जुन नगरपालिका ९ वडा	९ जना

४.६ सामुदायिक भवन/पाटी पौवा सम्बन्धि विवरण

क्रस	नाम	गाउँ/टोल	अवस्था	कैफियत
१	त्रीवेणी घाट	सोतीगाउँ	सञ्चालन	मर्मत पनि गर्नुपर्ने
२	बगर घाट	सोतीगाउँ	सञ्चालन	मर्मत पनि गर्नुपर्ने
३	त्रीवेणी पुरीगाउँ घाट	पुरीगाउँ	सञ्चालन	मर्मत पनि गर्नुपर्ने
४	महादेव युवा क्लब	गोतामथोक	सञ्चालन	-
५	कटुवा चिहान डाँडा	गोतामथोक	मर्मत गर्नुपर्ने	-
६	मनोमती खोला समाधि स्थल	गोतामथोक	मर्मत गर्नुपर्ने	-
७	पिल धारा पाटी	दवाडी टोल	नाजुक	मर्मत गर्नुपर्ने
८	तुरतुरे धारा पाटी	गौतम टोल	-	-
९	यूथ हसन्टार क्लब	हसन्टार	सञ्चालन	-
१०	हसन्टार समाधि स्थल	हसन्टार	सञ्चालन	-
११	कमलेश्वर महादेव पाटी (भवन)	हसन्टार	सञ्चालन	-

४.७ सार्वजनिक धारा/पोखरी/ताल/नदी नाला सम्बन्धि विवरण

क्रस	नाम	गाउँ/टोल	अवस्था	कैफियत
१	धारा चौर	कुमाहिटी	संचालन	मर्मत गर्नु पर्ने
२	पैधारा	गोतामथोक	संचालन	-
३	ठूलधारा खोल्चा खोला	गोतामथोक	नाजुक	मर्मत गर्नु पर्ने
४	पिपल धारा	दवाडी टोल	नाजुक	मर्मत गर्नु पर्ने
५	भण्डारी धारा	भण्डारी टोल	नाजुक	मर्मत गर्नु पर्ने
६	कुवा पानी धारा	दवाडी टोल	नाजुक	मर्मत गर्नु पर्ने
७	तुरतुरे धारा	गौतम टोल	नाजुक	मर्मत गर्नु पर्ने
८	देवल धारा	हसन्टार	-	-
९	वन धारा	हसन्टार	-	-
१०	पधेली धारा	हसन्टार	-	-

४.८ बैङ्क, सहकारी संस्था, वित्तीय संस्था, बीमा कम्पनी सम्बन्धि विवरण

क्रसं	नाम	गाउँ/टोल	संस्थाको किसिम	स्थापना वर्ष
१	श्री सकृय कृषि बहुउद्देश्य सहकारी संस्था लि.	दहचोक	सहकारी	२०६४
२	मानवता प्रेमी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	शान्तिनगर रामकोट	सहकारी	२०६४
३	जनहित बहुउद्देश्य कृषि सहकारी संस्था लि.	रामकोट	कृषि सहकारी	२०६३/१०/२६
४	तराकुञ्ज बहुउद्देश्य सहकारी संस्था लि.	रामकोट	सहकारी	२०६३/९/५

५	श्री तारकेश्वरी महिला बचत तथा ऋण सहकारी	गौतम टोल	आर्थिक कारोबार	२०६०
६	सानो स्वर्ण नेपाल	गौतम टोल	आर्थिक कारोबार	२०७०

४.५ उद्योग, कलकारखाना, व्यवसाय सम्बन्धि विवरण

क्रसं	उद्योगको नाम	गाउँ/टोल	उद्योगको प्रकार	दर्ता निकाय	दर्ता मिति
१	मादेवी एण्ड काष्ठ फर्निचर उद्योग	शान्तिनगर	काठ सहमिल	घरेलु तथा साना उद्योग	-
२	क्षमादेवी निर्माण सेवा	शान्तिनगर	ढुंगा, गिट्टी सप्लायर्स	-	-
३	महाङ्काल ब्लक उद्योग	महाङ्काल	-	-	-
४	ग्रीन टोवाको कम्पनी प्रा.लि.	महाङ्काल	टोवाको कम्पनी (घरेलु तथा साना उद्योग)	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग	२०६३/०७/२३
५	गौतम फुड प्रोडक्ट	स्यूचाटार	घरेलु उद्योग	कम्पनी रजिष्टार कार्यालय	२०६२
६	दोभानगैरी रेष्टुरेन्ट एण्ड बार	हसन्टार	रेष्टुरेन्ट	-	-

४.१० मनोरञ्जन स्थल, पार्क तथा खेलकुद स्थल सम्बन्धि विवरण

क्रसं	विवरण	गाउँ/टोल
१	स्वीजरल्याण्ड पार्क	दहचोक
२	घुम्सा पार्क	दहचोक
३	कोदार फुटवल स्थल	दहचोक
४	खड्केल चौर	गोतामथोक
५	गुरुङ्ग डाँडा	गोतामथोक
६	इन्द्रायणी डाँडा (पाखा)	गोतामथोक
७	बि.पी वन वाटिका (निर्माणधिन)	गौतम टोल
८	हसन्टार फुटवल चौर (निर्माणधिन)	हसन्टार

४.११ प्रकोप जोखिम सडकटासन्नता स्तरीकरण विवरण

क्र.सं.	विवरण -प्रमुख समस्या/जोखिम)	गाउँ टोल	जोखिमको अवस्था (उच्च/मध्यम/न्यून)
१	पानी ट्यांकीको उत्तरपट्टीको भाग	गौतम गाउँ	उच्च
२	खरिडाँडा पहिरो (जाने)	हसन्टार	मध्यम
३	टियारीटार मूलसडक पहिरो	हसन्टार	न्यून

४.१२. नागार्जुन न.पा. वडा नं. ७ संचालित सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूको विवरण

क) सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूको विवरण

क्रसं	विद्यालयको नाम	ठेगाना (न.पा., वडा नं., टोल)	विद्यालयको किसिम		सञ्चालन वा अनुमति प्राप्त तह, कक्षा	छात्र संख्या	छात्रा संख्या	जम्मा छात्र छात्रा संख्या	महिला शिक्षक संख्या	पुरुष शिक्षक संख्या	स्थायी शिक्षक संख्या	अस्थायी शिक्षक संख्या
			संस्थागत	सामुदायिक								
१	इन्द्र आधारभूत विद्यालय	नागार्जुन- ७ दहचोक		√	०-५ कक्षा	१८	१०	२८	१	२	३	०
२	पञ्चकन्या माध्यमिक विद्यालय	नागार्जुन- ७ किम्सी		√	०-१० कक्षा	६२	७४	१३६	८	११	१४	५
३	रत्नराज्य माध्यमिक विद्यालय	नागार्जुन- ७ रामकोट		√	०-१० कक्षा	२१९	१९१	४१०	७	१५	१७	५
४	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	नागार्जुन- ७ गोदामथोक		√	०-६ कक्षा	२१	१७	३८	३	५	५	३
५	माइल स्टोन यूय ईडगिलस बोर्डिङ स्कूल	नागार्जुन- ७ रामकोट	√		०-१० कक्षा	२०५	१८७	३९२	१६	८	२४	०
कुल जम्मा			१	४		५२५	४७९	१००४	३५	४१	६३	१३

ख) सामुदायिक विद्यालयहरूका कक्षागत विवरण, २०७५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्रारम्भिक बाल विकास			कक्षा १-५			कक्षा ६-८			कक्षा ९-१०			कुल जम्मा
			छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	
१	इन्द्र आधारभूत विद्यालय	नागार्जुन न.पा.७ दहचोक	०	७	७	१०	११	२१	०	०	०	०	०	०	(छात्र-१०, छात्रा-१८) जम्मा = २८
२	पन्थकन्या माध्यमिक विद्यालय	नागार्जुन न.पा.७ किम्सी	५	१	६	३२	३७	६९	२६	२०	४६	११	४	१५	(छात्र-६२, छात्रा-७४) जम्मा = १३६
३	रत्नराज्य माध्यमिक विद्यालय	नागार्जुन न.पा.७ रामकोट	१६	२८	४४	७३	७२	१४५	५४	७०	१२४	४८	४९	९७	(छात्र-२१९, छात्रा-१९१) जम्मा = ४१०
४	सरस्वती आधारभूत विद्यालय	नागार्जुन न.पा.७ सोतामथोक	४	३	७	१२	१२	२४	१	६	७	०	०	०	(छात्र-२१, छात्रा-१७) जम्मा = ३८
	कुल जम्मा		२५	३९	६४	१२७	१३२	२५९	८१	९७	१७७	५९	५३	११२	(छात्र-३१२, छात्रा-३००) जम्मा = ६१२

स्रोत : नागार्जुन नगरपालिका, शिक्षा शाखा EMIS २०७५ मा आधारित

ग) संस्थागत विद्यालयहरूको कक्षागत विवरण, २०७५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्रारम्भिक बाल विकास		कक्षा १-५		कक्षा ६-८		कक्षा ९-१०		कुल जम्मा	
			छात्रा	जम्मा	छात्रा	जम्मा	छात्रा	जम्मा	छात्रा	जम्मा		
१	माइल स्टोन युथ इन्डिलिस स्कुल	नागार्जुन न.पा.७ रामकोट	६३	१३०	७४	१६०	३५	७७	१५	१०	२५	(छात्रा-१९८, छात्रा-१९४) जम्मा = ३९२

स्रोत : नागार्जुन नगरपालिका, शिक्षा शाखा EMIS २०७५ मा आधारित

घ) सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूका सम्पर्क नं.

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	विद्यालयको किसिम	सञ्चालित कक्षा	प्रधानाध्यापक नाम	सम्पर्क नं.	विद्यालय व्य. स. अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१	इन्द्र आधारभूत विद्यालय	सामुदायिक	०-५ कक्षा	कपिलदेव गिरी	९८५१ १५९३९१	दिलिप गिरी	९८४१ ९७७७०१
२	पञ्चकन्या माध्यमिक वि	सामुदायिक	०-१० कक्षा	तेजनारायण कापडी	९८६९ ६६५२६८	कान्छा नगरकोटी	९८४१ १६९३५८
३	रत्नराज्य माध्यमिक वि.	सामुदायिक	०-१० कक्षा	सुन्दर पुरी	९८४१ ६६९५८७	श्यामराज गिरी	९८५१ १९१४८३
४	सरस्वती आधारभूत वि.	सामुदायिक	०-६ कक्षा	शिवहरी खनाल	९८४१ २२४३२६	हरिहर गोतामे	९८५१ १३७६२८
५	माइलस्टोन युथ इन्डिलिस	संस्थागत	०-१० कक्षा	शिवराम गिरी	९८५१ ०८२९४१	गायत्री प्रसाद वारले	९८४९ ६८७८८३

स्रोत : नागार्जुन नगरपालिका, शिक्षा शाखा, २०७५

परिच्छेद-५

अनुसूची

अनुसूची १ : सर्वेक्षणकर्ता, सुपरभाइजर तथा डाटा एन्ट्रीको नामावली

क्र.सं.	नाम थर	ठेगाना	फोन नं.	पद
१	शुशिला गिरी	रामकोट, नागार्जुन-७	९८४९ १८०९८४	सर्वेक्षण कर्ता
२	शोभा खनाल	रामकोट, नागार्जुन-७	९८४९ ५५०५४२	" "
३	मुकुन्द गिरी	रामकोट, नागार्जुन-७	९८४९ ०९४४२९	" "
४	बसन्त राज गिरी	रामकोट, नागार्जुन-७	९८४० २५८८५२	" "
५	सन्ध्या दाहाल	गोताम थोक, नागार्जुन-७	९८४३ ५३५०९०	" "
६	अनुशा घले	गोताम थोक, नागार्जुन-७	९८४४ ४८५५६५	" "
७	सरिता गौतम	स्यूचाटार, नागार्जुन-७	९८४३ ६२२९५७	" "
८	सोविता गौतम	स्यूचाटार, नागार्जुन-७	९८४९ ८९७०२८	" "
९	प्रज्ञा दवाडी	स्यूचाटार, नागार्जुन-७	९८६९ ०९९७२५	" "
१०	सुदिक्षा गौतम	स्यूचाटार, नागार्जुन-७	९८२३ २३२५८९	" "
११	सरोज कुमार लामा	हसनटार, नागार्जुन-७	९८६० ९०३६५९	" "
१२	रत्ना लामा	हसनटार, नागार्जुन-७	९८४९ ७९८४४५	तथ्याङ्क संकलक

सुपरभाइजर तथा डाटा एन्ट्री

क्र.सं.	नाम थर	ठेगाना	फोन नं.	पद
१	सगिता गिरी	रामकोट, काठमाण्डौ	९८४९ ४९९९३२	सुपरभाइजर
२	सुनन्दा बस्नेत	सीतापाईला, काठमाण्डौ	९८६० ११०९२२	डाटा एन्ट्री
३	सविता बस्नेत	भैसीपाटी, ललितपुर	९८४९ ४४०२०६	डाटा एन्ट्री

अनुसूची २ : ७ नं.वडाका जन प्रतिनिधिहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं.
१	रमेश प्रसाद गौतम	वडा अध्यक्ष	९८५११ १४४२७
२	सविना घले	महिला सदस्य	९८४१ ३१७२८७
३	पुतली परियार	दलित महिला सदस्य	९८४१ ५४४३२५
४	विश्वकर लामा	वडा सदस्य	९८५१ ०५९४८२
५	शशि प्रसाद गिरी	वडा सदस्य	९८४१ ५३११९१

अनुसूची ३.: ७ नं.वडा कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	सम्पर्क नं.
१	सुमा के.सी.	वडा सचिव	९८५१ २००५३७
२	सुलभ राई	इन्जिनियर	९८५११ ५८७५४
३	साजन गौतम	कम्प्यूटर अपरेटर	९८४३ ६७४०४२
४	सुमित्रा गौतम	कार्यालय सहयोगी	९८६९ १३४५५२

अनुसूची ४: घरधुरी सर्वेक्षण फारम
 नागार्जुन नगरपालिका,
 नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
 ७ नं. वडा कार्यालय
वडा सर्वेक्षण (तथ्याङ्क संकलन) कार्यक्रम, २०७५

लिखित मन्जुरीनामा फारम

परिचय : नमस्ते !!!

मेरो नाम.....हो । म/हामी नागार्जुन नगरपालिका वडा नं ७ बाट आएको हो । यस वडा कार्यालयले वडा प्रोफाईल बनाउनका लागि यस वडामा बसोबास गरेका सबै परिवारहरूको जनसांख्यिक, शैक्षिक, सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष, वातावरण तथा स्वास्थ्य लगायत सार्वजनिक विवरण सम्बन्धि जानकारी लिने उदेश्यले तथ्याङ्क संकलन गर्न गइरहेको छ । यसै सिलसिलामा म/ हामी तपाईंसँग सम्बन्धित विषयमा केही प्रश्न सोध्न चाहन्छौं । तपाईंहरूबाट प्राप्त तथ्य र तथ्यांकका आधारमा नै आगामी वर्षमा यस वडाले पूर्वाधार विकास, सामाजिक, आर्थिक, पर्यटन विकासका साथै जलाधार संरक्षण, स्वास्थ्य, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन, योजना तर्जुमा, सेवा प्रवाह र सुशासनमा, नीति निर्माण प्रक्रियालाई अगाडि बढाउन सहयोग पुग्ने छ ।

सहभागीता : यस अध्ययनका लागि तपाईंको घर छनोट भएको हुदां तपाईंलाई तथ्याङ्क संकलन कार्यमा सहभागीता हुन आमन्त्रण गर्दछु । म/हामीलाई विश्वास छौं कि तपाईं सर्वेक्षण कार्यमा सहभागी हुनु हुनेछ र सोधिएका प्रश्नहरूको सकेसम्म सत्य तथ्य जानकारी दिई यस अध्ययनलाई सहयोग गरिदिनु हुनेछ ।

गोपनियता : तपाईंको सहभागीता र तपाईंले दिनु भएका जानकारीहरू गोप्य र यस अध्ययनका लागि मात्र प्रयोग गरिने छ । यस अध्ययनले प्राप्त गर्ने नतिजाहरू समग्र रूपमा ७ नम्बर वडाको प्रोफाईल पुस्तक बनि प्रकाशन गरिने छ । तपाईंले दिनुभएको सूचना तथा जानकारी कार्यालयका लागि ज्यादै महत्वपूर्ण हुनेछन् । तपाईंसँग छलफल गर्नका करिब २० मिनेट लाग्नेछ । यस सर्वेक्षणका बारेमा केही जिज्ञासा भएमा सोध्न हुनेछ ।

क) सर्वेक्षण छलफलमा सहभागी हुन मञ्जुर गरेको.....

ख) सर्वेक्षण छलफलमा सहभागी हुन मञ्जुर नगरेको..... → छलफल टुंग्याउने

नगरपालिका :..... वडा नं :..... गाउँ/टोल/बस्ती :

घरमुलीको/उत्तरदाताको नाम थर :..... फोन/मोबाइल नं.....

घर/अन्तर्वाता नं.:..... प्रश्नकर्ताको नाम सही :.....

सुपरभाइजरको नाम सही : सही :

सर्वेक्षण मिति:साल,महिना,गते

नोट : प्रश्नावलीहरू ध्यानपूर्वक सोध्न नछुटाउनुहोस् र सफा बुझिने गरी दिइएका जवाफ लेख्नुहोस् ।

खण्ड-१ : जनसंख्यिक विवरण

१. पारिवारिक विवरण

क्र.स	एकै भान्सामा खाना खाने परिवारका सदस्यको नाम थर (घरमूलीको पहिले)	घरमूलीसंगको नाता (खुलाउने)	लिंग	उमेर (वर्ष वा एक वर्ष मुनिको महिनामा)	वैवाहिक स्थिति	शैक्षिक योग्यता	मुख्य कुन पेशामा सलबना हुनुहुन्छ?	जन्मदर्ता गर्नुभएको छ ? (१६ वर्ष भन्दा मुनिको लाई मात्र)	नागरिकता बनाउनु भएको छ/छैन ?
१		श्रीमान्/ श्रीमती छोरा/छोरी	१. महिला २. पुरुष		१. अविवाहित २. अविवाहित पारपाचुके/ छुट्टिएको ४. विधुर /विधुवा	१. कक्षा १-५ पास २. कक्षा ६-१० पास ३. SLC Pass पास ४. कक्षा १२ वा प्रमाणपत्र तह पास ६. स्नातक तह पास ७. स्नातकोत्तर तह पास ९. निरक्षर ८. साधारण लेखपढ	१. कृषि २. व्यापार/व्यवसाय ३. घरायसी काम ४. नोकरी ५. विद्यार्थी ६. वैदेशिक रोजगार ७. मजदुरी ८. शिक्षक ९. बेरोजगार १०. अन्य	१. छ. २. छैन ३. थाहा छैन	
२									
३									
४									
५									
६									
७									

८																			
९																			
१०																			
११																			
१२																			
१३																			
१४																			
१५																			

परिवार कुल सदस्य संख्या :

महिला संख्या :

पुरुष संख्या :

नोट :

- शैक्षिक योग्यता उतिर्ण कक्षा वा तह उल्लेख गर्ने ।
- पेशा अन्तर्गत : नोकरी भन्ने जवाफ आफ्मा सरकारी वा प्राईभेट कुन हो उल्लेख गर्ने ।
- वैदेशिक रोजगार : देश पनि उल्लेख गर्ने ।

खण्ड-२ : सामाजिक तथा आर्थिक विवरण

क्र.स	प्रश्न	जबाफ	कोड	कैफियत
२.१	तपाईंको घरपरिवारमा मुख्यतया कुन धर्म मान्नुहुन्छ?	हिन्दु	१	
		बौद्ध	२	
		क्रिश्चियन (इसाई)	३	
		ईस्लाम (मुस्लिम)	४	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.२	तपाईंको परिवारको मातृभाषा के हो?	नेपाली	१	
		नेवारी	२	
		तामाङ्ग	३	
		मगर	४	
		हिन्दी	५	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.३	तपाईंको घरको प्रकार/वनावट (कस्तो छ अवलोकन गर्नुहोस्)	सिमेन्टेड, रड, गिटि, इट्टा	१	
		माटो र ढुङ्गा	२	
		माटो र नर्कट	३	
		जस्ता/टीन	४	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.४	तपाईंको परिवार बसिरहेको घरको स्वामित्वको स्थिति के हो?	आफ्नै घर (पुरुषको स्वामित्व)	१	
		आफ्नै घर (महिलाको स्वामित्व)	२	
		भाडामा लिएको	३	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.५	तपाईंको परिवारको आम्दानीको मुख्य श्रोत के हो ?	कृषि	१	
		व्यापार / व्यवसाय	२	
		नोकरी	३	
		मजदुरी	४	
		रेमिट्यान्स	५	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.६	तपाईंको घरमा मुख्यतया खाना पकाउन कुन ईन्धन प्रयोग गरिन्छ ?	विद्युत	१	
		एल.पी.जी. ग्याँस	२	
		गोबर / बायो ग्याँस	३	
		मट्टितेल	४	

		दाउरा	५	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.७	तपाईंको घरमा भान्साको लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था छ?	छ	१	
		छैन	०	
२.८	तपाईंको खानेपानीको मुख्य श्रोत के हो?	आफ्नै धारा/इनार/कुवा	१	
		सार्वजनिक धारा/इनार/कुवा	२	
		खोला	३	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.९	पानी शुद्धिकरण गर्न के विधि अपनाउनु हुन्छ ?	उमालेर	१	
		फिल्टर	२	
		सोडिस	३	
		क्लोरिन ट्याबलेट/भोल	४	
		कुनै पनि तरिका नअपनाउने	५	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.१०	तपाईंको घरमा चर्पी छ/छैन?	छ	१	
		छैन	०	→२.१२ जाने
२.११	तपाईंको घरमा कस्तो खालको चर्पी छ ?	फलस/सेप्टी ट्याङ्की	१	
		खाल्डे चर्पी/स्लाव भएको	२	
		सामुदायिक चर्पी	३	
		भाडी/खेत	४	
		अन्य (खुलाउने).....		
२.१२	तपाईंको घरमा निम्न बस्तुहरु छन् ?	छ	छैन	
२.१२.१	टेलिभिजन	१	०	
२.१२.२	टेलिफोन/ मोबाइल फोन	१	०	
२.१२.३	रेडियो	१	०	
२.१२.४	कम्प्यूटर /ल्यापटप	१	०	
२.१२.५	फ्रीज	१	०	
२.१२.६	इन्टरनेट	१	०	
२.१२.७	स्कूटर/ मोटरसाइकल	१	०	
२.१२.८	चार पाङ्गे सवारी साधन	१	०	
२.१२.९	सौर्य उर्जा	१	०	
२.१३	तपाईंको परिवारका सदस्यहरुको नाममा कुनै बैकमा खाता खोलिएको छ?	छ	१	
		छैन	०	

२.१४	तपाईंको परिवारको कृषि योग्य जमिन छ कि छैन?	छ	१	
		छैन	०	
२.१५	तपाईंको घरमा महिलाको नाममा जग्गा जमिन छ कि छैन ?	छ	१	
		छैन	०	
२.१६	तपाईंको घरमा पालेका पशुपंक्षी छन् ?	छ	१	
		छैन	०	→ ३.१ जाने
२.१७	यदि छ भने कुन र कती			
२.१७.१	गाई/गोरु/.....वटा	१	
२.१७.२	भैसी/रांगा/.....वटा	२	
२.१७.३	खसी/वाखा/भेडा/...../.....वटा	३	
२.१७.४	सुंगुर/बुंगुर/.....वटा	४	
२.१७.५	कुखुरा/हाँस/.....वटा	५	
२.१७.६	अन्य (खुलाउने).....वटा		
खण्ड-३ : वातावरण तथा स्वास्थ्य विवरण				
३.१	तपाईंको घर परिसरमा विभिन्न किसिमका रुख विरुवाहरु छन् ? (कम्तिमा २ वटा हुनुपर्ने)	छ	१	
		छैन	०	
३.२	तपाईंको घरमा बगैचा छ ?	छ	१	
		छैन	०	
३.३	वर्षातको पानी सङ्कलन र भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाएको छ ?	छ	१	
		छैन	०	
३.४	आफ्नो घरबाट निस्कने फोहरलाई सड्ने र नसड्ने गरी विभाजन गर्ने गरिएको छ ?	छ	१	
		छैन	०	
३.५	तपाईंको घरमा घरायसी फोहर कसरी व्यवस्थापन गरिन्छ ?	मल खाडल	१	
		जलाउने	२	
		न. पा गाडीमा पठाउने	३	
		खोला ढलमा फ्याँक्ने	४	
		सार्वजनिक स्थानमा फ्याँक्ने	५	
		अन्य (खुलाउने).....		

३.६	हाल तपाईंको घरमा धुम्रपान/सुती सेवन गर्ने कोहि हुनुहुन्छ ?	छ	१जना
		छैन	०	
३.७	हाल तपाईंको घरमा मद्यपान सेवन गर्ने कोहि हुनुहुन्छ ?	छ	१जना
		छैन	०	
३.८	तपाईंको परिवारमा कोही अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु छन् ?	छ	१जना
		छैन	०	→ ३.९ जाने
३.८.१	यदि छ भने के अपाङ्गताको परिचय पत्र लिनु भएको छ ?	छ	१	
		छैन	०	
३.८.२	यदि छ भने अपाङ्गताको प्रकार			
	मानसिक समस्या		१	
	शारीरिक अपाङ्गता		२	
	बहिरोपना		३	
	दृष्टि विहित		४	
	बोल्न नसक्ने		५	
	अन्य (खुलाउने).....			
३.९	तपाईंको घरमा नसर्ने रोग (दीर्घ रोग) लागेका ब्यक्ती हुनुहुन्छ ?	छ	१	
		छैन	०	→ ३.१० जाने
३.९.१	यदि छ भने कुन रोग लागेको हो ?			
	उच्च रक्तचाप		१	
	मधुमेह		२	
	क्यान्सर		३	
	मुटु सम्बन्धी		४	
	मृगौला सम्बन्धी		५	
	अन्य(खुलाउने).....			
३.१०	तपाईंको परिवारमा ५ वर्ष भित्रमा नसर्ने रोगका कारण मृत्यु भएका कोहि व्यतिहरु हुनुहुन्छ ?	छ	१	
		छैन	०	→ ३.११जाने
		थाहा छैन	१९	
३.१०.१	तपाईंको परिवारमा मृत्यु भएको छ भने कुन रोगको कारण मृत्यु भएको होला ?			
	उच्च रक्तचाप		१	

	मधुमेह		२	
	क्यान्सर		३	
	मुटु सम्बन्धी		४	
	मृगौला सम्बन्धी		५	
	अन्य (खुलाउने).....			
३.११	तपाईंको परिवार विरामी पर्दा सबै भन्दा पहिले उपचारका लागि कहाँ जानु हुन्छ ?	सरकारी हेल्थ पोष्ट	१	
		औषधी पसल	२	
		अस्पताल	३	
		निजी क्लिनिक	४	
		धामी भकारी	५	
		अन्य (खुलाउने)		
३.१२	तपाईंको घरबाट नजिकको सरकारी स्वास्थ्य संस्था जान कति समय लाग्छ ?	आधा घण्टा भन्दा कम	१	
		आधा घण्टा देखि १ घण्टा	२	
		१ घण्टा भन्दा बढी	३	
		थाहा छैन	०	
३.१३	तपाईंको परिवारको कुनै सदस्यले स्वास्थ्य बीमा गर्नु भएको छ ?	छ	१	
		छैन	०	→ ३.१३.१मा जाने
		थाहा छैन	११	
३.१३.१	यदि गर्नुभएको छैन भने के तपाईं भविष्यमा गर्ने विचार गर्नु भएको छ ?	छ	१	
		छैन	०	
३.१४	तपाईंको परिवारमा ६० वर्ष माथिका जेष्ठ नागरिकहरु हुनुहुन्छ ?	छ	१	
		छैन	०	
३.१५	नियमित रुपमा कस कसले भक्ता पाई राख्नु भएको छ कि छैन ? (खुलाउने).....	जेष्ठ नागरिक भक्ता		
		एकल महिला.....		

अनुसूची ५ : सार्वजनिक विवरण संकलन फारम

नागार्जुन नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय ७ नं. बडा कार्यालय

बडा सर्वेक्षण (तथ्याङ्क संकलन) कार्यक्रम, २०७५

खण्ड-४ : अन्य सार्वजनिक विवरण

सर्वेक्षण मिति: वर्षमहिनागते

४.१ सार्वजनिक शौचालय विवरण						
क्र.सं.	नाम	बडा नं.	गाउँ/टोल	महिला कोठा संख्या	पुरुष कोठा संख्या	पानीको व्यवस्था (छ/छैन)
१						
२						
३						
४.२ धार्मिक स्थल -मन्दिर, गुम्बा) सम्बन्धी विवरण						
क्र.सं.	धार्मिक स्थलको नाम	ठेगाना (टोल)	व्यवस्थापन समिति गठन छ/छैन	व्यवस्थापन समिति सदस्य संख्या	नगरपालिकामा दर्ता भएको/नभएको	कैफियत
१						
२						
३						
४.३ वन उपभोक्ता समिति वा समुहसम्बन्धि विवरण						
क्र.सं.	संस्थाको नाम	बडा नं.	गाउँ/ टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१						
२						
३						

४.४ खानेपानी उपभोक्ता समिति वा समुह सम्बन्धि विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	वडा नं.	गाउँ/टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१						
२						
३						
४						

४.५ महिला समुह/कृषक समुह सम्बन्धि विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	वडा नं.	गाउँ/टोल	दर्ता मिति	दर्ता भएको निकाय	कार्य समिति सदस्य संख्या
१						
२						
३						
४						

४.६ सामुदायिक भवन/पाटी पौवा

क्र.सं.	नाम	वडा नं.	गाउँ/टोल	अवस्था	कैफियत
१					
२					
३					
४					

*नोट : अवस्था उल्लेख गर्ने (१) सञ्चालनमा रहेको (२) मर्मत गनुपर्ने

४.७ सार्वजनिक धारा/पोखरी/ताल/नदी नाला

क्र.स	नाम	वडा नं.	गाउँ/टोल	अवस्था*	कैफियत
१					
२					
३					
४					

*नोट : अवस्था उल्लेख गर्ने (१) सञ्चालनमा रहेको (२) मर्मत गत 'पने

४.८ बैङ्क, सहकारी संस्था, वित्तीय संस्था, बीमा कम्पनी सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	नाम	ठेगाना (वडा नं.टोल)	संस्थाको किसिम	स्थापना वर्ष	कैफियत
१					
२					
३					
४					

४.९ उद्योग, कलकारखाना, व्यवसाय सम्बन्धी विवरण -कारखाना, नर्सरी, निर्माण व्यवसायी, फ्याक्ट्री)

क्र.सं.	उद्योगको नाम	ठेगाना (वडा नं. टोल)	उद्योगको प्रकार	दर्ता निकाय	दर्ता मिति	कैफियत
१						
२						
३						
४						
५						
६						

४.१० मनोरञ्जन स्थल (पार्क) तथा खेलकुद स्थल

क्र.सं.	विवरण	ठेगाना (वडा नं.,टोल)	क्षेत्रफल	कैफियत
१				
२				
३				

४.११ पुस्तकालय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पुस्तकालयको नाम	ठेगाना (नपा,वडा नं.,टोल)	हाल सञ्चालन छ/छैन	किसिम सरकारी....१ व्यक्तिगत....२	ब्यवस्थापन समिति छ/छैन	कैफियत
१						
२						
३						

४.१२ प्रकोप जोखिम सडकटासन्ता स्तरीकरण

क्र.सं.	विवरण (प्रमुख समस्या/जोखिम)	वडा नं.	गाउँ टोल	जोखिमको अवस्था (उच्च/मध्यम/न्यून)
१				
२				
३				

अनुसूची ६ : शिक्षा सम्बन्धि विवरण फारम

क) नागार्जुन न.पा. वडा नं. ७ अर्न्तगत संचालित सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुको विवरण

क्र.सं	विद्यालयको नाम	ठेगाना (न.पा., वडा नं., टोल)	विद्यालयको किसिम		सञ्चालन वा अनुमति प्राप्त तह, कक्षा	छात्र संख्या	छात्रा संख्या	जम्मा छात्रा संख्या	महिला शिक्षक संख्या	पुरुष शिक्षक संख्या	स्थायी शिक्षक संख्या	अस्थायी शिक्षक संख्या
			संस्थागत	सामुदायिक								
१												
२												
३												
४												
५												
		कुल जम्मा										

ख) नागार्जुन न.पा. वडा नं. ७ अर्न्तगत सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरुका कक्षागत विवरण,२०७५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	प्रारम्भिक बाल विकास		कक्षा १-५		कक्षा ६-८		कक्षा ९-१०		कुल जम्मा
			छात्रा	जम्मा	छात्रा	जम्मा	छात्रा	जम्मा	छात्रा	जम्मा	
१											
२											
३											
४											
५											
	कुल जम्मा										

ग) नागार्जुन न.पा. वडा नं. ७ अर्न्तगत संचालित सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयहरूका सम्पर्क नं.

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	विद्यालयको किसिम	सञ्चालित कक्षा	प्रधानाध्यापक नाम	सम्पर्क नं.	विद्यालय व्यवस्थापन समिति अध्यक्षको नाम	सम्पर्क नं.
१							
२							
३							
४							
५							

घ) कोचिङ्ग सेन्टर, ट्युसन सेन्टर, शैक्षिक परामर्श केन्द्रको विवरण

क्र.सं.	नाम	ठेगाना (नगरपालिका वडा नं,टोल)	नगरपालिकामा दर्ता भएको/नभएको	कैफियत
१				
२				
३				
४				
५				

अनुसूची ७ : सन्दर्भ सामाग्री

१. नेपालको संविधान २०७२, नेपाल सरकार, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय, काठमाडौं, नेपाल ।
२. चौधौं योजना २०७३ (आ.व. २०७३/०७४-२०७५/०७६), नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोग, सिंहदरबार, काठमाडौं, नेपाल ।
३. सामाजिक तथ्याङ्क २०७३, नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, थापाथली, काठमाडौं, नेपाल ।
४. राष्ट्रिय स्वास्थ्य नीति २०७१, नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, काठमाडौं, नेपाल ।
५. राष्ट्रिय जनगणना २०६८, राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, काठमाडौं, नेपाल ।
६. वार्षिक नगर विकास योजना २०७४/०७५, नागार्जुन नगरपालिका, काठमाडौं, नेपाल ।

नागार्जुन नगरपालिका
७ नं. वडा कार्यालय
गोतामथोक, काठमाडौं

